Pripovijedanje i pričanje priče kao poticaj za razvoj govora

Kožić, Patricija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:291462

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PATRICIJA KOŽIĆ

ZAVRŠNI RAD

PRIPOVIJEDANJE I PRIČANJE PRIČE KAO POTICAJ ZA RAZVOJ GOVORA

Čakovec, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ČAKOVEC)

ZAVRŠNI RAD

Patricija Kožić

Pripovijedanje i pričanje priče kao poticaj za razvoj govora

Mentor: prof. dr. sc. Tamara Turza-Bogdan

Čakovec, srpanj, 2024.

Sadržaj

SAŽETAK……

SUMMARY…….

1. UVOD……1
2. RAZVOJ GOVORA……..2
   2.1. Načela govornog razvoja……4
   2.2. Rana pismenost……...6
   2.3. Pojam pismenosti u Nacionalnom kurikulumu predškolskog odgoja i obrazovanja……....9
   2.4. Kompetencije odgojitelja i rana pismenost……9
3. VAŽNOST PRIČE U PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU……...10
   3.1. Čitanje priče u vrtiću……..12
   3.2. Pričanje priče……14
4. PRIPOVIJEDANJE……..17
   4.1. Pripovijedanje – poticaj za aktivnosti u vrtiću ……19
   4.2. Poticanje pripovijedanja uz poticajne izvore……17
5. VAŽNOST PRIPOVIJEDANJA I PRIČANJA PRIČE U VRTIĆU……...……23
   5.1. Odgojitelj kao pripovjedač i govorni uzor……25
6. PRIMJER AKTIVNOSTI POTICANJA GOVORNOG RAZVOJA U VRTIĆU……....26

7. ZAKLJUČAK……..37

8.LITERATURA……..38

9.PRILOG……40

ZAHVALA……...45

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA…….46

SAŽETAK

Jezik je prema definiciji koja je sveopće prihvaćena, apstraktni sustav znakova kojim se ljudi služe radi sporazumijevanja, a time se želi reći da „je jezik uređen sustav, sastavljen od elemenata u međusobnoj vezi, koju određuju i čije odnose uređuju jezična pravila“ (Turza-Bogan i Cvikić, 2023:73).

Govor se razvija od najranijih godina djetetova života, te upravo u tim početcima treba posebno poticati usvajanje govora i razvoj dječjeg jezika. To je složeni proces na koji utječu brojni čimbenici. Jedan od najvažnijih čimbenika svakako je djetetova okolina. Ukoliko dijete ima poticajnu okolinu, govor će se razvijati na pravilan način, te će sam proces biti brži. Stoga, veoma važnu ulogu imaju roditelji i odgojitelji, kao i svi članovi obitelji koji žive u kućanstvu sa djetetom.

Neki od načina poticanja pravilnog i jasnog govora kod djece svakako su čitanje priča, pripovijedanje, pričanje priča uz određene aplikacije, ilustrirane slikovnice, ali i pravilan govorni model koji dijete ima upravo u odrasloj osobi – odgojitelji, roditelji. Osim što djeca razvijaju pravilan govor, kroz čitanje i pričanje priča obogaćuju svoj rječnik, ali i razvijaju maštu. S obzirom na važnost čitanja priča posebice u predškolskoj dobi, odgojitelji kao zadaću imaju uvesti u vrtić puno aktivnosti pričanja priča. Tijekom boravka u vrtiću, oni kao profesionalci, provode razne aktivnosti sa djecom koje su od velike važnosti za dječji razvoj. Samim time, ukazuje se i na važnost provođenja govorno komunikacijskih aktivnosti kroz pričanje, čitanje priča i pripovijedanje, ali na način da se što više uključi djecu. Na taj način, kod djece razvijamo pravilan govor, te ih potičemo na komunikaciju.

Cilj ovog rada bio je ukazati na važnost pravilnog razvoja govora kod djeteta, te na samu činjenicu koliko su za djetetov razvoj važne priče – pripovijedanje, pričanje i čitanje priča. Uz to, važno je naglasiti i da su govorni modeli veoma važni čimbenici za pravilan i jasan govor, kao i za prevenciju eventualnih govornih i jezičnih teškoća.

KLJUČNE RIJEČI: pričanje priče, pripovijedanje, vrtić, predškolska dob

SUMMARY

Language, according to the definition that is generally accepted, is an abstract system of signs that people use to communicate, and by this we mean that "language is an ordered system, composed of elements in mutual connection, determined and whose relations are regulated by linguistic rules" (Turza-Bogan,Cvikić,2023:73).

Speech develops from the earliest years of a child's life, and it is in these beginnings that speech acquisition and the development of children's language should be especially encouraged. It is a complex process that is influenced by a number of factors. One of the most important factors is certainly the child's environment. If the child has a stimulating environment, speech will develop in a proper way, and the process itself will be faster. Therefore, parents and educators have a very important role, as well as all family members who live in the household with the child.

Some of the ways to encourage proper and clear speech in children are certainly reading stories, storytelling, telling stories with certain applications, illustrated picture books, but also the correct speech model that a child has in an adult – educators, parents. In addition to developing proper speech, children enrich their vocabulary through reading and storytelling, but also develop their imagination.

Given the importance of reading stories, especially in preschool age, educators have the task of introducing a lot of storytelling activities into kindergarten. During their stay in the kindergarten, they, as professionals, carry out various activities with children that are of great importance for children's development. Therefore, the importance of conducting speech and communication activities through storytelling, reading stories and storytelling is also pointed out, but in a way that children are involved as much as possible. In this way, we develop proper speech in children and encourage them to communicate.

The aim of this paper was to point out the importance of proper speech development in a child, and the very fact of how important stories are for a child's development – storytelling, telling and reading stories. In addition, it is important to emphasize that speech models are very important factors for proper and clear speech, as well as for the prevention of possible speech and language difficulties.

KEYWORDS: telling a story, narration, kindergarten, preschool age

1. UVOD

Najvažnije razdoblje u životu svake osobe svakako je predškolsko razdoblje. Uz sva ostala područja koja se u tom razdoblju razvijaju, jedno od najvažnijih područja je upravo razvoj govora.

Da bi se djetetov govor razvijao pravilno, važan utjecaj ima njegova okolina. Poticajna okolina važan je čimbenik kada dijete izgovara prve riječi te kada slaže prve smislene rečenice. Sam govor ima razne funkcije, no najvažnija funkcija je upravo komunikacija. Kod svakog djeteta govor se razvija individualno, tako neko dijete može vrlo rano početi govoriti, dok će neko drugo dijete početi govoriti nešto kasnije.

U svakom slučaju, kod svakog djeteta govor se razvija prema određenom redoslijedu odnosno kroz dva razdoblja. Prvo razdoblje zove se predverbalno razdoblje. U predverbalnom razdoblju dijete će koristiti razne načine i glasanja kroz koje će komunicirati sa okolinom. Drugo razdoblje je verbalno razdoblje, a ono započinje u trenutku kada dijete izgovori svoju prvu riječ.

U prvom dijelu ovoga rada govori se upravo o karakteristikama vezanim za ova dva spomenuta razdoblja. Naglašava se važnost ovih razdoblja te njihov utjecaj na kasniji razvoj jezika kao i pravilne komunikacije.

Drugi dio rada govori o odgojiteljima i roditeljima koji su, kao govorni modeli, glavni čimbenici za pravilan razvoj govora kod djeteta. Uz to, spominje se i važnost pripovijedanja, čitanja i pričanja priča kod dječjeg govornog razvoja. Velički (2014) smatra kako poticati djetetov govor znači razumjeti individualnost svakog djeteta kao i zakonitost njegova razvoja, a uz to, smatra i da je važno stvarati okruženje koje potiče razvoj djetetova govora i jezika.

U zadnjem dijelu rada objašnjen je pojam same priče, te je naveden primjer aktivnosti koje govorni modeli (odgojitelji, roditelji) mogu provoditi, a sve u svrhu poticanja pravilnog razvoja govora kod djeteta. Naglašena je i važnost čitanja priča i pripovijedanja, a sve u cilju da se djeci od najranije dobi približi važnost istoga. Uz sve navedeno, objašnjena je i važnost pravilnog razvoja materinjeg jezika.

2. RAZVOJ GOVORA

Govor se definira kao „prirodna sposobnost čovjeka da se sporazumijeva, šalje i vraća misli i poruke pomoću artikuliranih glasova koje oblikuje u riječi i rečenice“ (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023:74) prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku). Proces slanja informacija prema sugovorniku odvija se putem jezika. Jezik je apstraktni sustav znakova kojim se ljudi služe radi sporazumijevanja. (Turza-Bogdan, Cvikić, 2023). (Posokhova, 2008) razvoj govora definira kao spontani proces koji se odvija pod utjecajem raznih čimbenika. Prema Starc i sur., (2004) to je ostvarenje pojedinca u kojem se koriste simboli i znakovi, a sve u svrhu komunikacije sa drugim ljudima. Govor definiramo i kao osnovno sredstvo komunikacije među ljudima, a važan je i da bismo mogli pripovijedati i pričati. Razvoj govora moguć je samo u uvjetima ljudskoga okruženja, odnosno samo kod ljudi. S obzirom na činjenicu da su obitelj i odgojitelji najbliži djetetu u ranoj dobi kada kreće razvoj govora, svakako je važno napomenuti kako su upravo oni najvažniji čimbenici u razvoju govora kod djeteta. Proces uključivanja djeteta u društvenu zajednicu započinje upravo govorom, zato je važno da od prvog dana i od prve riječi, kod djeteta potičemo pravilan razvoj govora. Prije svega važno je naglasiti kako se govor u ranoj dobi najviše razvija kroz igru, istraživanje, šetnju, kroz glazbu kao i kroz razne druge aktivnosti. Uz to, neki od načina poticanja pravilnog govornog razvoja još su i čitanje, pričanje i pripovijedanje priča. Ipak, kao što je već spomenuto, najvažniju ulogu imaju roditelji i odgojitelji, koji su sa djetetom od najranije dobi. Ako dijete odrasta u poticajnoj okolini male su šanse da kod njega dođe do nepravilnog govornog razvoja. Odrasla osoba iz djetetove blizine koja je, kao govorni model, važan čimbenik u njegovu razvoju, nadasve utječe na cijeli proces. Ako okolina u kojoj dijete odrasta zakaže i ako ne ispuni svoje zadaće, kod djeteta će se vrlo brzo javiti teškoće u govornom razvoju, a takve teškoće za sobom najčešće nose veoma slabu komunikativnu sposobnost.

Intenzitet govornog razvoja može se razlikovati od djeteta do djeteta no redoslijed razvoja može se unaprijed predvidjeti. Dva osnovna razdoblja za razvoj govora su predverbalni razvoj i verbalni razvoj (Starc i sur., 2004)

Predverbalni razvoj govora, odnosno predjezično razdoblje počinje od djetetova rođenja i traje sve do trenutka kada dijete izgovori svoju prvu smislenu riječ ili rečenicu. U tome se razdoblju stvaraju temelji za razvoj govora i jezika (Starc i sur., 2004). Veza majke i

djeteta također će biti važan temelj za razvoj komunikacije jer će na taj način dijete usvojiti glasovni kao i gramatički sustav jezika. (Prebeg-Vilke, 1991).
Tijekom drugog mjeseca djetetova života započinje faza gukanja. U toj fazi dijete proizvodi razne artikulacijski neodređene zvukove, a kroz gukanje dijete izražava osjećaj ugode. (Starc i sur., 2004).
Iza šestog mjeseca djetetova života javlja se faza slogovanja u kojoj se javljaju glasovne igre i brbljanje. (Posokhova, 2008) S obzirom na to da je dijete već naraslo, u usnoj šupljini postoji više prostora za različita kretanja jezikom.
Približavanjem prvoj godini života, dječji glasovi polako počinju sličiti na prave glasove jezika. U tom se periodu također i razvija razumijevanje ljudskoga govora.
Na kraju prve godine života, dijete već svjesno reagira na svoje ime, kao i na riječ „Ne!“, a reagira i na jednostavne zadatke, na primjer: „Dodaj mi loptu.“ (Posokhova, 2008).

U ovoj fazi razvoja dijete sa okolinom komunicira kroz različite načine, od gugutanja, plača, krika do slogovanja. Na temelju onih vještina koje će dijete savladati upravo u ovoj fazi razvoja razvijat će se i dječji govor.

Verbalna faza govora kreće prvom izgovorenom riječi, odnosno rečenicom koja ima značenje, a najčešći početak toga je obično između 12. i 18. mjeseca djetetova života. (Starc i sur. 2004). Nakon prve godine života, razvoj govora kod djeteta prati se prema broju riječi koje dijete svakodnevno koristi i izgovara (Posokhova, 2008).
U samome početku govornog razvoja dijete će razumjeti puno riječi, ali će ih koristiti samo nekoliko, dok će u velikoj količini razumjeti govor odraslih. Prve riječi koje će dijete početi izgovarati većinom će biti imenice.
Oko 18. mjeseca djetetova života javlja se tako zvana eksplozija imenovanja. U tom razdoblju dijete će naglo krenuti usvajati nove pojmove, a posebice one kojima se nešto imenuje. (Starc i sur., 2004).

Osjetljivim razdobljem za razvoj govora smatra se razdoblje od 2. godine djetetova života, pa sve do puberteta. (Spencer, 2001) Kod 3. godine života dolazi do naglog razvoja govora, jer se dijete u toj fazi izuzetno zanima kako za govor tako i za komunikaciju sa okolinom. U toj fazi dijete će često kreirati samo svoje riječi obzirom na činjenicu da je djetetov rječnik još posve siromašan. Između 4. i 5. godine javlja se iznimno bogat rječnik obzirom da djeca tada postavljaju mnoga pitanja. Ukoliko dijete

odrasta u poticajnoj okolini koja će djetetu na adekvatan način davati odgovore na postavljena pitanja, ono će usvojiti nove pojmove te na taj način obogatiti svoj rječnik.

Sa 6. odnosno 7. godina života djetetov će govor najčešće biti ispravan gramatički kao i artikulacijski, a dijete će u svom govoru koristiti brojne riječi te razne vrste riječi.

U verbalnoj fazi govora dijete jako brzo napreduje, a vodeći se činjenicom da se govor nastavlja i tijekom ostalih razdoblja djetetova života, važno je napomenuti kako je glasovni govor preduvjet da bi se mogao učiti pisani jezik.
Razvoj djetetova govora nikako ne završava završetkom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, već se on nastavlja i traje i dalje.

2.1 Načela govornog razvoja

Početak govornog razvoja jednak je kod svakog djeteta, jer svako dijete treba proći određene faze razvoja, a sve faze imaju uvijek jednak redoslijed.
Posokhova (2008) navodi kako dijete napreduje velikom brzinom, kako tjelesno tako i mentalno. Slijedom toga, važno je na ispravan način poticati djetetov razvoj u svakom razdoblju te u svakom području. Da bismo postigli taj cilj potrebno je izuzetno pozorno pratiti djetetove potrebe i interese, kako bi na što kvalitetniji način poticali razvoj govora. Najvažniji čimbenici za ostvarenje tog cilja su svakako roditelji jer upravo oni najbolje poznaju svoje dijete i sa njima provode najviše vremena. Osim roditelja tu su i odgojitelji koji, kao govorni modeli, na razne načine mogu poticati pravilan razvoj govora kod djece.

Osnovno načelo poticajnog razvoja je učenje koje je pokretna sila kod psihičkog razvoja, ali je važno naglasiti kako pojam učenje i razvoj nisu isti. Kroz proces učenja u djetetu se stvara zona najbližeg razvoja, a to je prema Posokhovoj (2008) razmak između razine stvarnog razvoja i razine mogućeg razvoja kod djeteta. Kroz samu zonu najbližeg razvoja određuju se psihičke funkcije koje tek sazrijevaju.

Poticajna okolina kao drugo načelo ima izuzetno važnu ulogu u dječjem govornom razvoju obzirom da osobe iz djetetova okruženja predstavljaju djetetu govorni uzor. Važno je naglasiti kako je upravo kod djece koja nisu odrastala u poticajnoj okolini uočeno zaostajanje u govornom, ali i u mentalnom razvoju. Zbog toga „djeca s kojom se puno razgovara progovoriti će vrlo rano, dok će djeca sa kojom se malo razgovara

imati problema sa razvojem govora“ (Silbreg, 2006:39) Posokhova (2008) zato navodi kako je veoma dobra motivacija za pravilan razvoj govora da se dječja soba napuni različitim predmetima koje dijete može istraživati već od dojenačke dobi. Uz to, važno je da se može istraživati svim osjetilima i na razne načine.

Autorica Kuvač Kraljević (2015) navodi kako sama teorija dijeli rani jezični razvoj na predjezični i jezični razvoj. Bez obzira na činjenicu što se ova dva pojma često spominju kroz literaturu, nerijetko se i krivo shvaćaju. Autorica navodi kako se pojam predjezičnog razdoblja uvijek tumači kao razdoblje u kojem se jezik uopće ne usvaja, bez da se ulazi u detalje ovoga pojma. Takvo je shvaćanje pogrešno, a autorica spominje kako je ispravniji način bio da govorimo o predekspresivnom i ekspresivnom razdoblju dječjeg jezičnog razvoja. Prema Kuvač Kraljević (2015) predekspresivno razdoblje je razdoblje u kojem dojenče komunicira, ali ne stvara jezične strukture, a to razdoblje traje do prve godine života djeteta, dok se ne pojavi prva riječ. Do svog prvog rođendana dojenče će ovladati razne vještine, Kuvač Kraljević (2015) također spominje kako predjezično razdoblje može izgledati vrlo jednolično zbog toga što nema stvarnoga govora. Vokalna igra odvijat će se između 16. i 30. tjedna, a za to vrijeme dojenče proizvodi različite suglasnike i samoglasnike, te u ovoj dobi najčešće proizvodi glasove m, n, p i d te na taj način pokušava oponašati ono što najčešće čuje. U prvih šest mjeseci djetetova života, ključni je miljokaz brbljanje navodi Kuvač Kraljević (2015.) te spominje kako se ono ostvaruje kroz dvije faze: reduplicirano brbljanje i nereduplicirano brbljanje. Reduplicirano brbljanje se javlja između 6. i 9. mjeseca djetetova života, a u tom razdoblju dojenče proizvodi niz slogova istih glasovnih struktura, na primjer: ba-ba-ba-ba. Nereduplicirano brbljanje započinje između 8. i 9. mjeseca djetetova života kada dijete krene proizvoditi niz različitih slogova, na primjer: ba-po-ma. Brbljanje označuje početak dječjeg govornog razvoja, a njegova odsutnost prvi je pokazatelj potencijalnih jezičnih teškoća kod djeteta.

Ekspresivno razdoblje autorica Kuvač Kraljević (2015) opisuje kao fazu koja počinje oko 1. godine života odnosno kada dijete izgovori svoju prvu riječ. Fonološku strukturu prvih riječi djeteta oblikuju suglasnici b,p,d,t, k.

Tijekom razdoblja od 12. do 18. mjeseca djetetova života razvoj vokabulara biti će spor, dok će se on naglo povećati tijekom 18. mjeseca djetetova života. Kada dijete brzo prođe kroz rječnik te kada ga obogati ima više mogućnosti baviti se drugim dijelovima jezika. Od 20. do 24. mjeseca djetetova života kreće razdoblje kada se javljaju prve

kombinacije, odnosno niz riječi. Na primjer: mama daj. Kuvač Kraljević (2015) također navodi da brzina kojom djeca usvajaju morfologiju ovisi o samome opterećenju jezika morfologijom. U razdoblju od 3. do 4. godine djetetova života je razdoblje u kojem dijete počinje usvajati osnove materinskog jezika. U tom periodu dijete se već koristi riječima kojima može primijeniti morfološka pravila te može koristiti veći broj morfema. (Kuvač Kraljević, 2015).

2.2. Rana pismenost

Riječ pismenost konkretizira vještine čitanja, pisanja te poznavanje slova, a pismenom se osobom smatra ona koja zna čitati i pisati. Rana pismenost obuhvaća vještine i sposobnosti koje su pokazatelji vještine čitanja u kasnijem razdoblju u školi navodi Kuvač Kraljević (2015). Autorica također dodaje kako ranoj pismenosti prethodi izranjajuća pismenost, a taj se pojam opisuje kao postupni proces koji započinje u prvoj godini života, a predstavlja spontani interes za pisani sadržaj, a sve to zbog doticaja sa pisanim tekstom, no bez poticaja. Važno je napomenuti i činjenicu kako djeca vrlo rano kreću susretati knjige i pridodaju im pažnju iako ne znaju čitati i ne raspoznaju slova, a knjige još uvijek drže naopačke. Djeca između druge i treće godine života prepoznati će razne simbole, zvukove, logotipe, a na taj način razvijaju i rječnik slika riječi. Također, u toj dobi će djeca bez poticaja pokazivati interes za pjesmicama, raznim ritmičnim igrama kao i pričanju i čitanju priča. Autorica Kuvač Kraljević (2015) također navodi kako nikada nije prerano djetetu čitati, pričati mu priču ili ga izložiti pisanom materijalu, što više navodi važnost istoga te smatra kako je to uvelike dobro za pravilan i pravovremeni razvoj govora kod djece. Rana pismenost jako je važna upravo zbog toga što predvodi razdoblju formalnog obrazovanja i početka čitanja i pisanja unutar odgojno obrazovne ustanove. U brojnim zemljama svijeta, smatra se kako je za ranu pismenost presudan utjecaj okoline i obitelji jer dijete u tom okruženju provodi najviše vremena. Kako je već i spomenuto u ovom radu, odrasta li dijete u poticajnoj okolini, male su šanse da se govor neće razvijati pravilno i da će dijete imati teškoće u govornom razvoju. Kroz razna provedena istraživanja, u Hrvatskoj je također prepoznato koliko je važno da se djecu pripremi za školu, a uz to i važnost poticanja predvještina čitanja i pisanja. Za Hrvatsku ne postoje točni podaci o djeci s poremećajem čitanja i pisanja, navodi Habib (2000) no, kod drugih država istraživanja su pokazala da

5 do 10 % školske djece pokazuje teškoće u početnom čitanju i pisanju unatoč tome što imaju poduku i što nemaju nikakve intelektualne teškoće. Kao što je navedeno, ranu pismenost čine razne vještine, stavovi i znanja, a posebno se ističe sljedećih šest:

1. „Fonološka svjesnost
2. Rječnik
3. Pripovijedanje
4. Interes za tisak
5. Koncept tiska
6. Imenovanje slova“ (Kuvač Kraljević i Lenček, 2012:121)

Fonološka svjesnost je prepoznavanje, izdvajanje i baratanje manjim dijelovima riječi, a očituje se prepoznavanjem riječi koje se rimuju, prebrojavanjem slogova, odvajanjem početka od kraja riječi i izdvajanja fonema u riječi. (Ivšac Pavliša, Lenček, 2011)
Rječnik čine one riječi koje svakodnevno upotrebljavamo i one koje razumijemo. Riječi koje upotrebljavamo čine ekspresivni rječnik dok riječi koje razumijemo čine receptivni rječnik. Dijete će riječi usvajati spontano i postepeno, a veličina njegova rječnika ovisi o tome koliko riječi s njime izmjenjuje okolina.
Pripovijedanje je jedna od temeljnih vještina koja je važna za čitalačke sposobnosti, a istraživanja su pokazala kako je pripovijedanje i dobra mjera jezičnog razvoja te dobar pokazatelj eventualnih jezičnih teškoća kao i teškoća u čitanju. Uključuje velik broj vještina, a to su na primjer upotreba određenog rječnika, prepoznavanje uzročno-posljedičnih veza, iznošenje ideje uz pretpostavku da se u obzir uzima slušatelj.
Svjesnost o pisanom tekstu uključuje interes za tisak, razumijevanje i imenovanje slova i prije formalnog početka čitanja i pisanja. Dijete će interes za pisani tekst pokazati i prije nego što ga na to potakne okolina, a ubrzo nakon prve godine života dijete će krenuti listati knjige, uživati u pjesmicama ili se praviti da čitaju iako još ne prepoznaju niti jedno slovo. Da bi dijete kasnije razumjelo određen pisani tekst uvelike je važna poticajna okolina kao i interakcija sa odraslom osobom.
Imenovanje slova prema Bialystok (1992), Kuvač Kraljević i Lenček (2012) navodi se kao jedan od najznačajnijih pokazatelja spremnosti za poduku čitanja, te se smatra da je poznavanje slova znanje koje bi trebalo ići usporedno sa poticanjem fonemske svijesti.

2.3. Pojam pismenosti u Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Prema Kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014, Zagreb) „Rani i predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci dio su sustava odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske, namijenjenoga djeci u dobi od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu. Godina prije polaska u školu je obavezna godina predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu u Republici Hrvatskoj“ (Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014:6). Odgojno obrazovni rad u dječjim vrtićima vođen je Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014, Zagreb) koji je sastavilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta 2014. godine. Prema posljednjim istraživanjima 80 % djece polazi dječji vrtić, a čak njih 76 % u vrtiću boravi više od 8 sati u danu. (Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014) Upravo slijedom ove činjenice dolazimo do važnosti same institucije u području jezičnog govornog razvoja i komunikacije. S obzirom na to da se jezik usvaja već od najranije dobi, svakako je važno djeci usađivati vrijednost učenja materinjeg jezika, kao i važnost proširivanja istog uz pravilan razvoj komunikacije, a „Komunikacija na materinskome jeziku uključuje i razvoj svijesti djeteta o utjecaju jezika na druge i potrebi uporabe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način. Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno – obrazovnoga procesa vrtića koja se oslanja na stvaranje poticajnog jezičnog okruženja te poticanje djece na raznolike socijalne interakcije s drugom djecom i odraslima“ (Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, 2014:27).

S obzirom na to da je za razvoj govora, kao što je u ovome radu već spomenuto, važna poticajna okolina kao ključni čimbenik, važno je da dijete i u vrtiću ima istu takvu okolinu. U današnjem vremenu poznate su i dobno mješovite skupine koje kao takve imaju veliku važnost. Djeca mlađe dobi slušat će stariju djecu te će ne rijetko ponavljati za njima ono što čuju. Ako se vodimo time da svako dijete odrasta u poticajnoj okolini kod kuće, ona će u vrtiću usavršavati svoje komunikacije vještine te će vrlo često o istima, kroz igru, ne svjesno, poticati i mlađu djecu.

Autorice Turza-Bogdan i Cvikić (2023) navode kako je opravdano da se govori o važnosti institucija u poznavanju jezičnog aspekta kao nečega što je presudno u razvoju rane pismenosti.

S obzirom na to da dijete u školi bez razvijenih vještina čitanja i pisanja teško može nastaviti s učenjem, potrebno je svjesno poticanje predvještina čitanja i pisanja u predškolskom razdoblju. Kao što je već spomenuto, rana pismenost razvija se od najranije dobi, a ako do toga ne dođe dijete će te vještine prvo morati razviti u školi, a samim time produžit će se proces usvajanja učenja ostalih sadržaja, posebice kada se vodimo činjenicom da u školi dolazi do formalnog učenja čega do sada nije bilo jer u ranoj dobi dijete uči istraživanjem i kroz igru. U samom kurikulumu opisane su kompetencije, no nisu definirani ishodi u području predvještina čitanja i pisanja, navode autorice Turza-Bogdan i Cvikić (2023), a što je vidljivo i iz gore navedenog citiranog djela iz Kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014).

2.4. Kompetencije odgojitelja i rana pismenost

Odgojitelji su refleksivni praktičari, a važno je spomenuti kako oni, kroz svoje kompetencije koje u radu primjenjuju iznimno doprinose dječjem razvoju, a posebno govornom razvoju. (Slunjski, 2019) Gledajući iz pedagoškog stajališta, premalo se govori o kompetenciji odgojitelja koja se veže uz razvoj pismenosti. Kako navode autorice Turza-Bogdan i Cvikić (2023) razvoj pismenosti utječe na cjelokupan djetetov psihički, kognitivni i socijalni razvoj. S obzirom na to da su odgojitelji vođeni cjeloživotnim učenjem i usavršavanjem, svakako je važno da razvijaju i svoje komunikacijske vještine, kako bi ih na pravilan način mogli koristiti i u samome radu s djecom, a samim time i djecu poticati na razvoj govora i komunikacije. (Clay, 1982) navodi kako je početak rane pismenosti različit i individualan za svako dijete, što svakako može potvrditi i praksa. Iz tog razloga, odgojitelj metode poticanja govornog razvoja mora individualizirati i prilagoditi svakom djetetu na način na koji je to njemu najlakše, kako bi se govorni razvoj razvijao u skladu sa djetetovim mogućnostima. Da bi mogli individualizirati pristup svakome djetetu, odgojitelji moraju poznavati odrednice jezičnog razvoja. Uloga okoline, a samim time i odgojitelja kod dječjeg govornog razvoja i razvoja pismenosti ovisi uvelike o znanju te iste okoline. Znanja koja su nužna odgojiteljima vezana uz pismenost su znanja koja proizlaze iz temelja znanosti kao što su kroatistika, filologija i metodika hrvatskog jezika. Kroz posjedovanje ovih znanja, odgojitelj može osigurati kvalitetno okruženje za učenje i razvoj rane pismenosti i komunikacije. O krajnjim rezultatima i djetetovu razvitku ovisit će upravo znanje i

kompetentnost odgojitelja. Kroz različite materijale, poticaje, metode i izvore odgojitelj će svakom djetetu moći pružiti jednako znanje za razvoj pismenosti. U poticanju rane pismenosti u vrtiću polazimo od sljedećeg:

- „svako dijete je drugačije s obzirom na kognitivne, emocionalne i socijalne osobine
- odgojiteljevi poticaji za razvoj pismenosti te predvještina čitanja i pisanja uvijek se događaju u interakciji i igri
- čitanje i pisanje u sinergijskom je odnosu, povezano je sa ostalim načinima izražavanja (ples, drama, pokret….)
- poticaji za razvoj fonološke svjesnosti te svi oblici poticanja gramatike holistički su, prirodni i intuitivni, lišen metakognitivnog razumijevanja u ranoj dobi
- poticaji su povezani s djetetovim razumijevanjem smisla veće cjeline (situacije, priče. i slično)" (Turza-Bogdan i Cvikić, 2023:155-156).

Zbog svega navedenog, važno je naglasiti kako je uloga odgojitelja u razvoju rane pismenosti kao i razvoju govora od velike važnosti. Kompetentni odgojitelj pružiti će djetetu na individualiziran način svo potrebno predznanje, uz korištenje primjerenih i djetetu razumljivih metoda, poticaja i izvora.

3. VAŽNOST PRIČE U PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU

Priča je vrsta pripovijedanja, a temelji se na stvarnim ili izmišljenim događajima. Mnogi su autori kroz povijest kultivirali priču, te su tako neke od njih postale prava umjetnička djela. Još od davnih dana kroz usmenu književnost prenosile su se razne priče koje su se pretočile u pismenu književnost kasnije. Ljudi bi kroz pripovijedanje prenosili informacije o drugim ljudima, događajima ili pojavama. Većina priča iz toga doba počinje riječima „bilo jednom davno" , a zatim bi kroz povezivanje raznih životnih događaja iz prošlosti, sadašnjosti ili iz nečega što priželjkujemo u budućnosti nastala priča. Kada priča počinje tim riječima, te ako ima zanimljiv uvod, obično zainteresira slušatelje, te oni žele saznati što se dogodilo kasnije kroz priču te na posljetku i kako ona završava. Hranjec (2006) navodi kako se pod pojmom priče podrazumijeva odnos mašte i stvarnosti. Priča ima važnu ulogu kod razvoja govora zbog činjenice da ona može poslužiti kao motivacijsko sredstvo. Autorica Velički (2013) navodi kako bi priča trebala navoditi djecu za bolje razumiju svijet oko sebe, razvijaju maštu, usvajaju

nove pojmove, a ne samo služiti kao izvor zabave. Također, autorica navodi kako je pripovijedanje važna komunikacijska aktivnosti upravo slijedom toga što će priča uvijek biti nekome namijenjena. Priča ne doprinosi samo govorno – komunikacijskom razvoju, već cjelokupnom djetetovom razvoju (kognitivnom, etičkom, socio-emocionalnom). Kroz priču djeca obogaćuju svoje znanje, upoznaju svijet oko sebe, razvijaju maštu, psihičke funkcije, ali i upoznaju norme ponašanja kao i činjenicu da smo svi različiti i da različitosti treba poštivati. Velički (2013) također u svojoj knjizi navodi kako su priče izvor gdje djeca pronalaze materijal uz koji obogaćuju i grade unutarnji svijet, a sve na temelju raznih simboličkih radnji od kojih se priče i sastoje. Kada govorimo o priči, također je važno spomenuti kako ona obično ima četiri dijela: uvod, zaplet, vrhunac i rasplet. U uvodu autori ili pripovjedači obično uvode čitaoce i slušaoce u tematiku priče. U zapletu priča dobiva puno raznih detalja, priča postaje zanimljiva, spominju se razni likovi, događaji, pojave, dok u vrhuncu priča čitaoce i slušatelje čeka najviše napetosti i zanimljivih događaja. Rasplet u priči predstavlja rješavanje svih događaja iz vrhunca i zapleta te u tome djelu priča završava. Slijedom svega spomenutog važno je spomenuti i zašto je priča važna kod djece od najranije dobi. Neki od razloga su:

„-poučavanje o bitnim životnim vrijednostima
-razvoj jezika i komunikacije
-poticanje intelektualnog razvoja
-učenje djeteta kako slušati druge
-poticanje razvoja mašte i povezivanja
-obogaćivanje iskustva i širenje spoznaja od najranije dobi
-poticanje samopouzdanja kod samostalnog pričanja priče
-razvoj svjesnosti o tome koliko je čitanje važno
-poticanje znatiželje
-razvoj pojma o sebi
-prihvaćanje tuđih želja, interesa, potreba i emocija
-pravilan razvoj govora
-širenje vokabulara“ (Velički, 2013:48).

Priča je izuzetno važan motivacijski model kod razvoja govora kod djece od najranije dobi, s toga je važno koristiti je u svakodnevnim aktivnostima kako bi kod djece poticali pravilan govorni razvoj i kvalitetnu i jasnu komunikaciju, počevši od kuće, vrtića i škole.

3.1. Čitanje priče u vrtiću

Čitanje priče ima jednaku važnost kao i govor pa zbog toga odrasli čitaju djeci knjige kako bi im približili pisani tekst. Velički (2013) smatra kako je čitanjem priče osoba koja čita i ima knjigu u ruci vezana uz knjigu te kroz čitanje pretvara niz napisanih slova u glasove i na taj način prenosi sadržaj iz knjige slušaocima. S obzirom da je već spomenuto kako je čitanje važno, treba i spomenuti kako ono počinje od najranije dobi. Početak kreće već rođenjem, kada majka čita djetetu prije spavanja. Na taj način dijete sluša glasove, a samim time usvaja jezik. Dolaskom u jaslice, pa u vrtić čitanje priče postaje sve češće upravo zato što odgojitelji provode razne aktivnosti vezane uz priču, kako bi kod djece poticale govor i komunikaciju. Peteh (2018) navodi kako čitanje obogaćuje dječji rječnik, razmišljanje i maštu. Čitanjem se stvara emocionalna veza između čitaoca i djeteta. Čitanje djeci uvijek treba biti jasno, glasno, razgovijetno i djeci razumljivo uz pravilan izgovor i artikulaciju. Duljina priče, sadržaj i eventualna sredstva koje ćemo koristiti za vrijeme čitanja ovisit će o dobi djeteta kojemu se čita. Ako želimo da doživljaj čitanja priče kod djece bude još veći stvoriti ćemo ugodnu i toplu atmosferu prije samog čitanja teksta. Autorica Čudina-Obradović (2008) spominje važnost činjenice da osoba koja čita priču treba biti smirena i opuštena jer će na taj način kod djece potaknuti interes da priču slušaju do kraja i da aktivnost dođe do kraja.

Spomenuto je već kako čitanje kreće od najranije dobi, no ono je nekako najintenzivnije za vrijeme boravka djeteta u dječjem vrtiću. Odgojiteljice slijedom dječjih interesa ali i vodeći se važnosti razvoja komunikacijskih vještina, svakodnevno provode govorno – komunikacijske aktivnosti. Kada čitaju djeci, odgojiteljice najprije trebaju pripremiti prostor, a ako žele ugodnu atmosferu za vrijeme čitanja, to će potaknuti na način da za vrijeme čitanja priče sjednu između djece. Također, tijekom čitanja priče odgojitelj treba pratiti dječje reakcije, interes te njihove izraze lica. Na taj će način dobiti najbolju povratnu informaciju jesu li djeca bila zainteresirana za priču te da li im se svidjela. Odgojitelj će često čitati na način da djeci pokazuje ilustracije ili objašnjava nepoznate pojmove. Najčešći pristup priči kod djece rane i predškolske dobi biti će čitanje i pripovijedanje. Ako spomenemo dijaloško čitanje ono će podrazumijevati zajedničko čitanje priče između odrasle osobe i djeteta. Takvo je čitanje interaktivno, ali i nadasve poticajno. Dijaloško čitanje će obuhvaćati i postavljanje pitanja djetetu nakon pročitanog teksta, ponavljanje djetetovih odgovora, ali i uvažavanje djetetova mišljenja (Kuvač Kraljević, 2015.) Kod čitanja priče postoji faza koja se naziva složena razina čitanja, a to je faza u kojoj je dijete sposobno koristiti duže i složenije izraze. Odgojitelj će za vrijeme dijaloškog čitanja preuzeti aktivnu ulogu te će poticati dijete da riječi koje ono upotrebljava budu što

složenije. Ako želimo da aktivnost čitanja bude poticajna, potrebno je da dijete aktivno sluša i sudjeluje za vrijeme čitanja priče dok je zadaća odgojitelja da slijedom praćenja govora tijela djeteta proširuje priču i pohvaljuje dijete. Čudina-Obradović (2008) smatra kako će na taj način potreba djeteta za složenijim oblicima izražavanja biti veća. Kada govorimo o aktivnostima čitanja priča unutar vrtića odnosno u skupini i kada spominjemo dijaloško čitanje priče, potrebno je naglasiti kako sama aktivnost dijaloškog čitanja za sobom nosi još po neke razvojne aktivnosti kao što su likovne, spoznajne, dramsko stvaralačke, ili glazbene aktivnosti. Svaka od njih utječe na neko područje razvoja kod djeteta. Ako govorimo o likovnim aktivnostima, primjer toga može biti dio kada djeca nakon pročitane priče crtaju ili slikaju omiljeni lik iz pročitanog djela. Na taj način osim što čitanjem potičemo razvoj govora, obogaćujemo rječnik i vježbamo komunikaciju, također i razvijamo maštu i kritičko mišljenje. Djeca će likovni rad izraditi slijedom svoje percepcije onoga što su iz pročitanoga djela upamtili. Spoznajni razvoj možemo povezati činjenicom kako djeca kroz čitanje priče upoznaju nove događaje, pojmove, povezuju svoja prijašnja iskustva sa onime što su čuli u priči, te na taj način proširuju svoje viđenje svijeta i okoline. Također, nakon dijaloškog čitanja priče možemo djeci ponuditi i dramsko stvaralačke aktivnosti koje u sebi također sadrže i govorno komunikacijske vještine. Kroz dramske aktivnosti djeci dajemo priliku da postanu netko drugi, mogu postati omiljeni lik iz pročitanoga djela, a uz to mogu osmisliti vlastitu verziju priče koju su čitali, a samim time i potiču govorni razvoj obzirom da je priča većinom vođena dijalogom. Glazbene se aktivnosti također vežu uz aktivnost čitanja priče, jer će ne rijetko djeca povezati neki dio ili nekog lika sa nekom, njima već poznatom pjesmom, ili će odgojitelj ponuditi novu pjesmu, i igre uz istu nakon čitanja priče. Svaka od tih aktivnosti, osim što potiče govorni razvoj i što razvija i proširuje vokabular kod djece, potiče i razvoj iz drugih područja. Velički (2013) navodi kako je važno pažljivo birati priče i tekstove koje ćemo ponuditi djeci rane dobi, također navodi da kao temeljno polazište kod odabira literature za djecu treba navesti sljedeće: djeca se u priču mogu uživjeti samo kada se pripovjedač predočava svijet iz perspektive djeteta, te kada se uvažava jedinstvenost svijeta djeteta i uz to kada mu je polazište za pričanje priče stvarnost. Prije nego što pripovjedač odluči koju će priču djetetu pričati ili čitati, bez obzira na njegov interes, potrebno je da se on sam upozna sa pričom koju je namijenio djetetu. Također, važno je voditi računa o tome da priča mora biti u originalnom obliku jer često skraćene verzije nisu odgovarajuće. U pisanom tekstu nailazimo na arhaični jezik, a njega ćemo uvijek prilagoditi djeci tijekom čitanja priče kako bi dijete razumjelo tekst, no nikada ih ne treba pojednostaviti do kraja jer se smatra kako upravo takve riječi daju čar određenoj priči. Mimike i geste važan su dio čitanja priče jer će se na taj način još više pridobiti djetetova pažnja i dijete će na taj

način lakše razumjeti tekst. Čitanje priče djeci već od najranije dobi izuzetno je važno upravo zbog činjenice da dijete u tom periodu (od rođenje pa do treće godine posebice) posebno razvija jezik, komunikaciju, pamćenje, socijalizaciju i emocije. Već je spomenuto u ovome radu kako je okolina važan govorni model i motivator, s toga još jednom spominjem kako će ono dijete koje odrasta u poticajnoj okolini koja ga motivira na čitanje, vrlo rano početi razvijati vlastiti pravilan govorni model, te će imati manje problema u komunikaciji sa drugim ljudima. Slijedom vlastitog iskustva spominjem i činjenicu kako će dijete koje ima razvijen govorni model i koje dobro komunicira imati i veće samopouzdanje, te neće biti sramežljivo u razgovoru s drugima, posebice sa odraslima što smatram vrlo važnim, jer djecu učimo od najranije dobi da ne budu sramežljiva i potičemo ih da komuniciraju s okolinom.

3.2. Pričanje priče

Pripovijedanje je poveznica pričanju priče i prepričavanju priče. Za pripovijedanje je važno spomenuti kako je ono složena jezično – spoznajna sposobnost koja u spoznajnom kontekstu podrazumijeva da će priča imati početak, sredinu i kraj (Velički, 2013). Za vrijeme pripovijedanja priče veza koja će se stvoriti između pripovjedača i slušatelja često će biti puno jača od one između slušatelja i osobe koja će priču čitati. Pripovjedač za vrijeme pričanja priče može šetati ili stajati, nije nužno da sjedi. Pogled pripovjedača biti će usmjeren na publiku, a za vrijeme pripovijedanja on može koristiti glas, tijelo, geste i mimike lica i razne pokrete, sve kako bi se što više uživio u priču i bio uvjerljiviji, te kako bi bio što zanimljiviji slušatelju. Velički (2013) navodi kako za vrijeme pripovijedanja pripovjedač unosi svoje osobno iskustvo u priču te na taj način dodatno povećava doživljaj priče. Pričanje kao pojam prema (Velički, 2013) odnosi se na usmeno izlaganje usmenog sadržaja, a prepričavanje je pak usmena interpretacija pročitanog sadržaja. Priča koja se priča treba biti vođena logičkim slijedom, te treba imati početak, sredinu i kraj. U slučaju da je pripovjedač bliži slušateljima (djeci) njihova će koncentracija biti veća pogotovo kada se u priču unosi osobni doživljaj, emocije i razne mimike i geste. Mlađa će djeca bolje pratiti tijek priče, te će im biti lakše pratiti događaje ako im priču pripovijedamo umjesto da je čitamo. Pričanjem priča osoba svojim riječima iznosi sadržaj i činjenice na način da ih povezuje u rečenice te tako nastaje djelo. Događaji, tekstovi, iskustva i doživljaji motivacija su za novu priču koja je na kraju krajeva i produkt pričanja. Od velikog je značaja da se djeci pričaju priče upravo vodeći se činjenicom da djeca na taj način uče i razumiju slikovni govor koji se razvija na temelju ljudskog govora i slijedom toga se

prenosi na okolinu. Kada pričamo priču važno je da se ona priča kroz jednostavne rečenice, tečno, pravilno, glasno, jasno i artikulacijski ispravno. Neki od metodičkih postupaka kod pričanja priče su:

„-pričanje uz geste
-pričanje po nizu slika
-pričanje uz pokret
-pričanje uz korištenje stolnih predstava
-pričanje uz pomoć prstnih lutaka
-pričanje iz kovčega“ (Velički, 2013:90).

Priče se pričaju uz korištenje mimike i geste. Mimike i geste su oblici neverbalne komunikacije pri kojima se, da bismo prenijeli poruku, koristimo govorom tijela i znakovima. Bez obzira na važnost mimika i gesti, potrebno je za vrijeme pripovijedanja paziti da neverbalna komunikacija ne nadjača verbalnu jer će u tom slučaju djeca veću pažnju posvetiti pokretima tijela i znakovima, a neće se koncentrirati na sam govor odnosno na priču koja im se pripovijeda. Da bismo uspješno ispričali priču uz pomoć mimika i gesti, potrebna je velika razina koncentracije, ali prije toga dobra priprema. Pričanje priča djeci na takav način pomoći će im da si pokušaju zamisliti kako izgleda neki lik, pojam ili događaj za koji su čuli u priči, a pogotovo ako ga prije nikada nisu susretali. Nakon ispričane priče svakako je od velike važnosti uključiti djecu u daljnji tijek aktivnosti. Primjer koji bih navela kao dobar u ovakvoj aktivnosti svakako je dati djetetu mogućnost da ono samo pokuša ispričati neku priču, ili ovu istu, na svoj način, kroz svoj doživljaj i uz korištenje vlastitih emocija te mimika i gesta. Osim što će dijete na taj način razvijati maštu i stjecati samopouzdanje, svakako će razvijati i govor, pravilan i jasan izgovor, artikulaciju te će obogatiti svoj rječnik. Uz sve to, moći će se i okušati u javnom nastupu, pričajući priču svojim prijateljima unutar skupine i odgojiteljici koja je govorni model svakome djetetu.

Kada govorimo o pričanju priča važno je spomenuti činjenicu da nije svaka priča i dobra priča. Ovisno o tome što kod djece želimo potaknuti, te o njihovoj dobi, potrebno je voditi računa o tome što im se priča. Svakako je potrebno birati priče koje su primjerene dobi djeteta odnosno dobi djece kojoj se priča. Ako odaberemo priču koja je djeci ne razumljiva i teška za pratiti, oni će odmah u početku pričanja koncentraciju usmjeriti na nešto drugo i neće slušati ono što im se priča. Već je spomenuto kako svaka priča mora biti vođena strukturom, no isto tako važno je i da ona bude povezana sa temom o kojoj se govori. Ako kod djece imamo cilj poticati razvoj govora, i bogatiti im rječnik, važno je da teme o kojima se govori budu djeci poznate i jasne

kako bi mogli slijediti tijek. Već je spomenuto kako prije svakog pričanja pripovjedač mora biti pripremljen za pričanje priče. Autorica Velički (2013) navodi kako je osim spontanosti i ljubavi, za kvalitetno pričanje priče potrebno i da priču prilagodimo malome slušatelju na njemu razumljiv način, osiguramo dovoljno vremena za pričanje obzirom da će se svakako javiti puno pitanja od strane djeteta, također potrebno je obratiti pozornost i na govornu interpretaciju, a ono što je najvažnije tekst ne učiti napamet već je potrebno priču doživjeti u cjelovitosti kako bismo je na kvalitetan način prenijeli djetetu. Kvalitetno pričanje priče donijeti će i kvalitetan razvoj govora kod djeteta. Dijete uči po modelu, ako ima dobar govorni model, male su šanse da će njegov govor biti loše razvijen. S toga je bitno da roditelji, ali i odgojitelji budu dobri govorni modeli, odnosno dobri pripovjedači.

Ako želimo djecu dodatno zainteresirati za priču koju ćemo im ispričati, svakako nije na odmet koristiti poticajna sredstva. Često se u raznim literaturama spominje koliki pozitivan utjecaj na pričanje priča imaju glazbeni instrumenti. (Velički, 2013) Pripovjedač ih može koristiti za vrijeme pričanja priče kako bi pojačao doživljaj tijeka radnje. Nakon samog pričanja instrumente možemo ponuditi djeci, kako bi samostalno mogli pokušati prepričati ukratko priču koju su slušali također koristeći se instrumentima. Osim što im time dajemo na važnosti, kroz to ih potičemo da samostalno, na glas i pred drugima razvijaju govor na način da prepričavaju kroz svoju percepciju ono što su čuli i doživjeli. Vođeni svojim prijašnjim iskustvima, djeca će ne rijetko priči dodati neke detalje iz svog iskustva, što svakako, kada se dogodi treba i pohvaliti. Neki od instrumenata koje možemo koristiti u slušnom okruženju su: zvečke, triangli, šuškalice i slično. (Velički, 2013) Ukoliko djeca pokažu interes za korištenje glazbenih instrumenata u svrhu pričanja priče. odgojitelji kao profesionalci za vrijeme boravka djece u dječjem vrtiću mogu češće uključivati instrumente u pričanje priče kao poticajni subjekt. Svaki odgojitelj kroz razne aktivnosti potiče djecu na razvoj govora već od najranije dobi, a uključivanjem dodatnih poticaja taj će proces ići puno brže. Obzirom da djeca u dječjem vrtiću provode većinu svoga dana, odgojitelji su im uzori u svemu. Zato je važno da odgojitelj bude dobar pripovjedač i dobar govornik kako bi djeca imala dobar govorni model.

Pričanje priča nije samo jedna aktivnost u nizu svih drugih aktivnosti već je aktivnost koja ima veliku važnost kod djetetova razvoja. Slijedom toga, potrebno je pričanje priča uvesti u svakodnevnu rutinu kod boravka djeteta u vrtiću. U dječjem vrtiću na prvome mjestu je uvijek dijete, s toga treba voditi računa o tome da dijete ima mogućnost napredovanja u svim razvojnim aspektima. (Čudina-Obradović, 2008)

4. PRIPOVIJEDANJE

Za razliku od pričanja priče, pripovijedanje je umjetnički organiziran proces u kojem se određeni događaji izlažu slušateljima, a razlikuje se od pričanja priča po tome što će često zahtijevati veću pripremu. (Kuvač Kraljević, 2005) Teme kod pripovijedanja većinom će biti imaginarni događaji ili neki događaji iz povijesti. Pripovijedanje se često u knjigama opisuje kao pojam koji je širi od pričanja i prepričavanja. (Velički, 2013) Ono je složena jezično spoznajna sposobnost koja zahtjeva strukturiranje priče odnosno zahtjeva da priča ima početak, sredinu i kraj. Jedno od najstarijih vještina ljudske civilizacije upravo je pripovijedanje. Ono se može usavršavati ali i uvježbati kako bi prenošenju priča prema slušateljima bili što uvjerljiviji i zanimljiviji te kako bi priču prenijeli na što originalniji način. Sama vještina pripovijedanja učinkovito potiče razvoj emocionalne inteligencije te povezuje sudionike, ali će i proširivati poznavanje jezika. Uz to, djelovati će opuštajuće za slušatelje.

Autorica Kuvač Kraljević (2005) smatra da na jezičnom planu pripovijedanje obuhvaća jezično oblikovanje priče. Pripovjedač za vrijeme pripovijedanja može stajati ili se kretati po prostoriji, a on može koristiti razne pokrete tijela, geste i mimike kako bi ono što pripovijeda, publici bilo još zanimljivije. Da bi pripovijedanje slušateljima bilo zanimljivo, u sam proces može se uključiti humor, živahna scenska izvedba, ritam, mimike i geste. Kada slušateljima pružimo istinsku emociju, stječemo povjerenje između pripovjedača i slušatelja, a kada do toga dođe tada će se vrlo lako i publika odnosno slušatelji uključiti u sam proces pripovijedanja. U tome je procesu važno koristiti vlastitu maštu, ali i maštu slušatelja. Kada govorimo o djeci (malim slušateljima) mašta ima veliku ulogu. Damo li djeci uloge, te ako im pružimo priliku da sami pripovijedaju priču koju mogu i samostalno osmisliti, povećati ćemo njihov interes za pripovijedanjem i razvojem govora te ćemo kod njih od najranije dobi stvoriti naviku pričanja i pripovijedanja. Pripovijedanje se smatra vrlo važnim za socijalizaciju, a o tome u svojoj knjizi piše i autorica Velički (2014). Proces pripovijedanja zahtijeva razumijevanje riječi, ali i slušanje, a na taj se način kod djece potiče rana pismenost već od najranije dobi, koja je izuzetno važna za djetetov daljnji razvoj (Turza-Bogdan, Cvikić, 2023). Kroz priče i pripovijedanje istih kod djece se stvara navika korištenja tekstom kao i navika govora i komunikacije. Priča je zbog toga važan odgojni poticaj, te bi kao takva trebala biti uvedena u svakodnevni boravak djeteta u dječjem vrtiću. Autorica Velički (2014) navodi kako se za vrijeme pripovijedanja priče mogu upotrijebiti razna poticajna sredstva, a dijelimo ih na: demonstracijska (slikovnice, plakati, snimke…), i manipulativna (pedagoški neoblikovani materijali, aplikacije..). Koristeći takva

poticajna sredstva djeci ćemo lakše dočarati bit priče koja im se pripovijeda. Pripovijedanje posebno vole mlađa djeca, upravo zbog činjenice da se pripovjedač uvijek trudi komunicirati i imati interakciju sa slušateljima. Proces pripovijedanja nije nimalo lak, upravo slijedom toga što ako želimo da priča bude kvalitetno prenijeta, pripovjedač mora posjedovati određene vještine pripovijedanja. Postoje još neke kompetencija pripovjedača koje su potrebne, a to su: održavanje kontakta očima, uključivanje djece u priču, obraćanje pažnje na vrijednost jezika kojim se govori, te razumijevanje onoga što se pripovijeda.

Ono što dijete doživi nakon ispripovijedane priče ono može izraziti i kroz razne aktivnosti, kao što su na primjer dramatizacija, crtež, lutkarske izvedbe, glazbeni pokreti i slično. Čudina-Obradović (2008) spominje kako su upravo literarna djela poticaj za istraživanje i stvaranje. Pripovjedač priču može stvarati i pripovijedati i prema određenom nizu slika, ili opisivanjem onoga što se na slici vidi. Također, priča koja se pripovijeda može stvarati i vođena vlastitim iskustvom pripovjedača no u svemu tome ne smije se izgubiti koncept. Potrebno se voditi činjenicom kako svaka priča koja se pripovijeda mora imati uvod, sredinu i kraj, da bi djeci bila što razumljivija za shvaćanje. Lutke i razne lutkarske predstave također su dobro poticajno sredstvo za pripovijedanje priča, pogotovo slijedeći činjenicu da djeca obožavaju dramatizaciju i dramske aktivnosti u vrtiću. Odgojitelji kao profesionalci samim time trebaju omogućiti razne aktivnosti u koje je uključeno pripovijedanje upravo zbog toga što je i njima cilj da kod djece potiču razvoj govora i komunikacije. Upravo zbog toga, smatra se da je od velike važnosti da djeca u sobama dnevnog boravka unutar dječjih vrtića imaju razne centre koji su opremljeni knjigama, slikovnicama ili bilo kojom vrstom teksta. Kao što je već spomenuto, pripovijedanje i priča važan su dio dječjeg razvoja, posebice su važan dio razvoja dječjeg govora i komunikacije.

Što je odgojitelj bolji pripovjedač i što je uvjerljiviji u pripovijedanu, to će dječji interes za ono što čuju biti veći, a samim time poticat će se i potreba za pripovijedanjem kod djece. Djeca istražuju svijet oko sebe na razne načine, pripovijedanje je svakako dio toga. Zato je važno da djeca u svojoj okolini imaju osobe (odgojitelje, roditelje) koji su spremni posvetiti se priči kao važnoj te djeci pripovijedati priče. Na taj će se način osvijestiti važnost priče, čitanja i pripovijedanja iste. Da bi kod djece potaknuli govor, važno je pripovijedati im, ali i dati im mogućnost da slobodno govore, te da uđu u interakciju s drugima ili im dati i ponuditi da igraju igre u kojima se koriste govorom. Kako je već spomenuto i u ovome radu, djeca uče istraživanjem i igrom. Upravo iz tog razloga, igre u kojima se djeca koriste govorom imaju važan utjecaj na njihov govorni razvoj, jer kroz njih imaju priliku naučiti i popraviti eventualne

nepravilnosti u svome govoru. I pripovijedanje za djecu može biti igra, ako im odgojitelj pripovijedanje predstavi na taj način. Dijete može pripovijedati neku priču i igrati se „da je odgojitelj“, a na taj način će ne svjesno razvijati govor, obogatiti svoj rječnik, razvijati maštu i dobiti na važnosti.

Ključni elementi kod pisanja pripovjednih dijela nazivaju se pripovjednim tehnikama. Postoji nekoliko osnovnih vrsta pripovjednih tehnika, a to su: pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog. Sam proces pripovijedanja čini osnovni dio svake priče te obuhvaća niz događaja koji su povezani, a dio su književnoga djela, navodi autorica Kuvač (2005). Opisivanje će se koristi kako bi se prikazalo i opisalo kako izgledaju likovi i prostor u kojem se odvija radnja priče koja se pripovijeda, kao i kako izgledaju sporedni likovi ili na koji su način prikazani određeni događaji. Kod opisivanja se često javlja asocijacija, odnosno nižu se motivi koji mogu podsjećati i na nešto drugo te na taj način priča postaje još zanimljivija. Dijalog je razgovor koji se odvija između dvaju ili više likova u priči, a kroz dijalog likovi iskazuju ono što misle, doživljavaju ili osjećaju. Monolog je razgovor određenog lika iz priče sa samim sobom. Kada govorimo o monologu unutar pripovijedanja to je govor pojedinačnoga lika koji se obraća sam sebi. (Kuvač, 2005)

Svaka od ovih navedenih pripovjednih tehnika važan je dio pripovijedanja jer kroz njih priča koja se pripovijeda dobiva na važnosti te će biti kvalitetna za izlaganje publici. Pripovjedne će tehnike pripovjedačima pomoći kako bi stvorili prave, živopisne priče te kako bi razvili likove kroz radnju, događaje, dijaloge i opise unutar priče. Koristeći se pripovjednim tehnikama, kod pripovijedanja priče pripovjedač će se još više približiti djeci kao slušateljima te će se povećati i njihova međusobna interakcija.

4.1. Pripovijedanje – poticaj za aktivnosti u vrtiću

Ono što dijete doživi kroz ispripovijedanu ili ispričanu priču može izraziti kroz različite aktivnosti, navodi autorica Čudina-Obradović (2008). Neke od aktivnosti kroz koje dijete najčešće izražava svoj doživljaj su lutkarska predstava, crtež, pokret i slično. Priča će dijete vrlo često potaknuti na likovno izražavanje, a crtanjem osobnog doživljaja, dijete će pokazati što je zapravo razumjelo iz priče, također navodi već spomenuta autorica Čudina-Obradović (2008). Kroz dramske aktivnosti dijete može izvesti priču na svoj način, odnosno po svome doživljaju onoga što je čulo. Djeca vole dramske aktivnosti, zbog podjele uloga u kojima mogu postati netko drugi, no važno je spomenuti kako dramske aktivnosti također imaju vrijednost i iz jezične strane, obzirom da kroz izvođenje predstave dijete mora koristiti jezik, odnosno,

govor i komunikaciju. U literaturi se spominje „da se dijete jezikom igra, ponavlja ga, osluškuje, prima i posjeduje cijelim svojim bićem. Kasnije to veselje blijedi i uporaba jezika manje je kreativna“ (Velički, 2014:20). S toga, autorica Čudina-Obradović (2008) navodi kako upravo literarna djela mogu biti poticaj za igru, kao i za stvaranje i istraživanje svijeta oko sebe. Svaka je aktivnost jednako vrijedna i jednako važna za djetetov razvoj, no posebnu pažnju treba davati upravo aktivnostima u kojima će dijete koristiti jezik, s obzirom na to da je komunikacija prisutna u svakodnevnom životu svakoga od nas. Isto tako, temelj svake druge aktivnosti upravo je pripovijedanje, i komunikacija. Svaka aktivnost započinje komunikacijom između odgojitelja i djece, a pripovijedanjem raznih priča kod djece potičemo želju za raznim načinima izražavanja. To su svakako likovno izražavanje, dramsko – scenski nastupi, glazbene aktivnosti, istraživačko spoznajne aktivnosti, a ne rijetko i tjelesne aktivnosti (Čudina-Obradović, 2008) Kada govorimo o govorno-komunikacijskim aktivnostima u dječjem vrtiću potrebno je naglasiti kako je važno da nakon ispričane priče, odgojitelj djetetu da priliku da samostalno prepriča priču jer, osim što će kod djeteta na taj način poticati samopouzdanje i razvijati pravilan govor, svako će dijete priču ispričati na svoj način. (Velički, 2014) Nakon ispričane priče, djeci možemo ponuditi aktivnosti kroz razne centre kako bi im dali priliku da iskažu svoj dojam o onome što su čuli. Većina će djece odabrati dramsko – scenski centar upravo zbog činjenice da kroz takvu vrstu aktivnosti mogu podijeliti uloge među sobom, mogu se kostimirati te razvijati maštu i svoj doživljaj onoga što su čuli. (Čudina-Obradović, 2008) Djeca koja se više vole likovno izražavati svoj će doživljaj priče pokazati likovnim radom na papiru koristeći se raznim likovnim tehnikama. Postoje i djeca koja svoj doživljaj onoga što su čuli vole i žele iskazati kroz pokret ili kroz glazbene aktivnosti. Na primjer, ispripovijedamo li djeci priču o pčelici koja je svijetom tražila svoj omiljeni cvijet, djeca će poželjeti letjeti kao pčelice, kretati se po prostoriji, tražiti svoje omiljene cvjetove, te će ne rijetko slušati i glazbu. Svaka aktivnost polazi upravo od priče i od pripovijedanja, s toga je važno da djeca svakodnevno imaju priliku slušati priče i samostalno pripovijedati jer osim što će na taj način razvijati govor, razvijati će i sva svoja osjetila te će imati želju i potrebu i za drugim aktivnostima. Autorica Velički (2014) spominje u svojoj knjizi i činjenicu kako sama priča može nastati iz potpuno jednostavnog pojma. Koristeći se samo jednom lutkom ili samo jednom običnom olovkom može se osmisliti potpuno nova i drugačija, još ne ispričana priča. Svako dijete može izreći jednu riječ, a svaka riječ može se spajati sa prethodnom te se na taj način također može osmisliti nova priča koja će djeci biti posebno zanimljiva upravo zbog činjenice da su ju osmislili sami.
Na kraju ovog poglavlja spomenula bih kako smatram da je pripovijedanje temelj svake

aktivnosti, te da uz pripovijedanje osim što djeca obogaćuju svoj rječnik, također šire i svoja gledišta odnosno pogled na svijet oko sebe. U dječjem vrtiću provode se razne aktivnosti, a sve u svrhu dječjeg napretka, istraživanja i prije svega u svrhu kvalitetnog dječjeg razvoja. Želimo li djeci pružiti kvalitetan razvoj, potrebno im je pružiti i kvalitetne aktivnosti i poticaje. Pripovijedanje je svakako jedno od glavnih čimbenika u tome.

4.2. Poticanje pripovijedanja uz poticajne izvore

Pripovijedanje je poželjno obogatiti korištenjem raznih rekvizita i poticajnih izvora osobite kada su u pitanju mlađa djeca. (Perrow, 2010) U današnje doba djeca većinu svog vremena provode u vrtiću, a samim time prostor unutar ustanove treba biti nalik obiteljskom domu, a emocionalna klima unutar skupine također treba ličiti onoj u obitelji. (Miljak, 2008) S obzirom na to da je u ovom radu već spomenuto koliko je pripovijedanje važno za dječji govorni razvoj, navest ću primjere poticaja za govorno stvaralaštvo, odnosno primjere kako dijete potaknuti na pripovijedanje uz korištenje raznih poticajnih izvora i motiva. Za početak, da bi djeca sa razumijevanjem i pažnjom slušala priču ili željela samostalno pripovijedati istu, prije svega je potrebno da odgojitelj osigura mir tijekom čitanja. Tijekom samoga pripovijedanja, najbolje je da djeca sjede u krugu ali na način da se međusobno vide. Velički (2013) Autorica također navodi i da nije na odmet u sredinu kruga staviti neki predmet koji je na bilo koji način povezan onime što ćemo djeci pripovijedati, jer već samim time zainteresirat ćemo ih za sadržaj koji će čuti. U knjizi spomenute autorice nalazi se nekoliko primjera kako možemo dijete potaknuti na pripovijedanje uz korištenje poticajnih izvora. Jedan od primjera je „Priča iz vrećice" (Velički, 2013: 110). U ovom primjeru poticajni izvor je upravo vrećica u koju možemo staviti razne predmete (konac, špagu, lutku, …) te priču započinjemo riječima „Jednog dana dječak je krenuo u šetnju šumom." Zatim ćemo vrećicu dodavati jednom po jednom djetetu, a ono mora nastaviti pripovijedati priču na način da iz vrećice izvuče jedan predmet te ga uključi u sadržaj priče. Zatim kao poticajni izvor možemo koristiti i sluh. Osjetila su vrlo dobar poticaj za stvaranje priče. Primjer toga je „Pogađamo i imenujemo zvukove. Na primjer, iza vrata, te zamišljamo kome pripadaju i tko ih može stvoriti." (Velički, 2013:114). Nakon što dijete zamisli kome pripada određeni zvuk ili kako on nastaje može započeti priču, svako sljedeće dijete priči može dodati svoj doživljaj onoga što je čulo i zamislilo, npr. kamo zvuk putuje? Gdje će završiti?

Kada spominjemo sluh kao poticajni izvor za pripovijedanje tu je svakako važno spomenuti i glazbene instrumente. Na početku aktivnosti, djeci možemo pustiti neku mirnu glazbu da svira u pozadini, dok mi na primjer, s djecom vodimo dijalog i upoznajemo ih sa temom o kojoj ćemo govoriti. Nakon toga, djecu možemo pitati: „Čujete li nešto?“, „Što je to?“, „Glazba?“, „Kako nastaje glazba, tko nam želi ispričati?“. Kroz razna poticajna pitanja, djecu ćemo ponovno potaknuti na pripovijedanje i komunikaciju jer će na taj način ispričati svoj doživljaj glazbe i onoga što su čuli. Svatko od njih glazbu će doživjeti na drugačiji način, pa će samim time i njihove priče biti različite. Čudina-Obradović (2008) još spominje i glazbene instrumente kao poticaj za pripovijedanje. Ponudimo li djeci aktivnost sa glazbenim instrumentima priča će postati zanimljivija jer udaraljkama mogu oponašati zvukove iz prirode, te mogu proširiti doživljaj onoga što im je pripovijedano. Također, kada im damo priliku da samostalno ispripovijedaju ono što su doživjeli, te damo li im na korištenje udaraljke osim što će željeti sudjelovati u aktivnosti pripovijedanja, osjećat će se važno. Poticajni izvor svakako može biti i djetetova osobna igračka. (Čudina-Obradović, 2008)

Iz mog iskustva, znam da u nekim vrtićima djeca smiju jednom tjedno donijeti u vrtić jednu svoju osobnu igračku. Na taj način također možemo poticati dječji govorni razvoj, odnosno potaknuti dijete na pripovijedanje. Možemo koristiti poticajna pitanja poput: „Što je to?“ , „Kakva je to igračka?“, „Kako se zove?“, „Želiš li nam ispričati nešto o njoj / njemu?“. Tako ćemo ponovno potaknuti dijete na govor jer će samostalno krenuti u priču i sa željom da prijateljima iz skupine predstavi svoju igračku, ne svjesno će ispričati priču. Važno je također spomenuti u ovom djelu kako su igračke dječji alat za razvoj, a neke od njih imaju veću ulogu u razvoju jezika s toga je potrebno da za djecu biramo igračke koje pomažu kod djece poticati razvoj dječjeg govora i jezika (Matijević, 2019).

Velički (2013) govori o tome kako su odličan poticajni izvor za stvaranje priča slike i ilustracije. Dijete u svojoj mašti može zamisliti svašta, te šetajući svojom maštom može pričati što vidi i doživljava. Autorica ovdje također spominje i činjenicu kako se sama priča može nastaviti i na način da jedno dijete započne priču, a svako sljedeće dijete u skupini priču nastavi na isti način – koristeći se maštom i slikama iz nje. Velički (2013) spominje i ilustracije. Ilustracije iz slikovnice mogu biti izvrstan poticajni izvor za pripovijedanje, jer dijete vodeći se onime što je vidjelo na ilustraciji može stvoriti jednu potpuno drugačiju priču kroz svoj doživljaj i percepciju te će je ono pripovijedati na drugačiji način, uz razne geste, mimike, promjenu glasa ili razne pokrete. Slikovnice uvijek biramo tako da budu primjerene dobi djeteta kojima se čita priča, pa će samim time i ilustracije biti djeci razumljive.

Koristeći sve ove navedene poticajne izvore kod djece ćemo potaknuti želju i interes za

pripovijedanjem kao i znatiželju i interes za upoznavanje teksta. Već sam spomenula u radu, no mislim da je važno ponoviti, svaka aktivnost je jednako vrijedna i svaka ima utjecaj na dječji razvoj, ali smatram da su govorno – komunikacijske aktivnosti ipak najvažnije upravo zbog toga jer kod djeteta od najranije dobi želimo poticati razvoj dječjeg govora kao i to da savlada materinji jezik na što kvalitetniji način. Govor je nešto čime se služimo svaki dan, i zato mislim da je važno da kod djece potičemo pravilan govorni razvoj već od najranije dobi kako bi bilo dovoljno vremena za mjere prevencije ako ustanovimo eventualne teškoće. Također, smatram da mi kao odgojitelji možemo uvelike utjecati na pravovremeno otkrivanje eventualnih jezičnih teškoća kod djece obzirom da provodimo većinu dana s njima te ih već dobro poznajemo. Tu je važna i suradnja između odgojitelja i roditelja, jer kada odgojitelj prepozna ili posumnja da kod djeteta postoji eventualna teškoća u razvoju govora on je o tome dužan obavijestiti roditelja koji će poduzeti daljnje mjere prevencije.

5. VAŽNOST PRIPOVIJEDANJA I PRIČANJA PRIČE U VRTIĆU

Kao što je u ovome radu već spomenuto, pripovijedanje i pričanje dva su na izgled jednaka, ali ipak drugačija pojma. Prema Autorici Kuvač (2005) pripovijedanje definiramo kao širi pojam jer on obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Termin pričanja će se pak odnositi samo na usmeno izlaganje izvornog sadržaja, a prepričavanje je usmjereno prema interpretaciji onoga što smo čuli (Težak, 1998). Sama priča obogaćuje iskustvo djeteta, a pričanjem i pripovijedanjem priča djeci dajemo važnost te će se ono osjećati važnim jer smo mu posvetili svoje vrijeme. Već je spomenuto kako početak interesa za priču kreće upravo iz obiteljske kuće. Važno je da roditelji djeci pričaju priče već od najranije dobi, jer na taj način dijete sluša i usvaja jezik. Čudina-Obradović i Težak (1996) navode i kako se priča koristi da bi se djetetu usadile određene moralne vrijednosti već od najranije dobi, a i odgojitelji po dolasku djece u dječji vrtić nastavljaju koristiti priču u istu svrhu – za usađivanje moralnih vrijednosti svakome djetetu. Dijete većinu svog vremena provodi u dječjem vrtiću, u skupini sa svojim vršnjacima rane i predškolske dobi, te sa odgojiteljima. Pripovijedanje i pričanje priča kod djeteta će, osim interesa za jezik i govor, potaknuti i djetetovo samopouzdanje posebice stjecanjem novih iskustava koja mu pomažu rasti. (Velički, 2013). Odgojitelji kao profesionalci s toga imaju veliku ulogu jer su upravo oni ti koji će stvarati atmosferu za pripovjedne aktivnosti, kao i izabrati priču koju će djeci prenijeti. Bude li odgojitelj svoj dio zadatka odradio na način da uspije djeci prenijeti svaku emociju i približiti im što bolje doživljaj bajke ili priče koja im je ispričana, djeca će to prepoznati. Priča je izvrsni poticaj za sramežljivu djecu, jer će potaknuti

takvo dijete da ponovi određene dijelove iz priče na glas (na primjer – likove koji su spomenuti, mjesta koja su spomenuta), prvih nekoliko puta to će vjerojatno biti tiše, no s vremenom će postati glasnije, a djeca će biti sigurnija. Pripovijedanje i pričanje priče također će često potaknuti dijete da ono samo ispriča priču na glas: u obitelji, u vrtiću, na nekoj izvan vrtićkoj aktivnosti ili svom prijatelju. Velički (2013) spominje također kako će priča uvijek privući veći broj djece, upravo slijedom činjenice da se u vrtiću priča nikad ne priča pred samo jednim djetetom. Prema tome, djeca će vrlo vjerojatno uvijek sjediti u nekom krugu ili na tepihu te će svatko moći dati svoj komentar ili izraziti kritičko mišljenje. Odgojitelj ima za zadatak bogatiti dječji govor i rječnik, te ga poticati na razvoj govora. S obzirom na to, za vrijeme svakodnevnog boravka u dječjem vrtiću i za vrijeme aktivnosti koje su povezane s pripovijedanjem i pričanjem priča, odgojitelj može odrediti kako će priča početi i kako će ona završiti, također može odrediti i na koji način će se priča mijenjati. Ono što je važno je to da svako dijete treba dobiti jednaku priliku za govor i komunikaciju pred drugima iz skupine, ukoliko to želi, ali odgojitelj je taj čiji je zadatak poticati dijete. Odgojitelji će priču obično započeti riječima „bilo jednom davno*“,* no Velički (2013) spominje kako možemo već od početka priče bogatiti dječji govor tako što ćemo učestalu rečenicu zamijeniti nekom novom, na primjer, umjesto toga možemo reći *„*u jedno staro i prošlo doba*“*. Kada govorimo o završetku priče, također je ista stvar. Djeci će biti zanimljivije ako će odgojitelj umjesto učestale rečenice *„*Čiča miča, gotova je priča*“* koristiti nešto novo što još do sada nisu čuli. Na primjer, umjesto toga možemo reći *„*Mali zmaj kaže da je priči kraj*“*. Priča je važna za dječji govorni razvoj i s toga je potrebno da dijete svakodnevno bude u doticaju s njome. Kroz slušanje priče dijete usvaja jezik te obogaćuje svoj rječnik učenjem novih riječi. (Kuvač, 2005). Time se želi naglasiti kako je priča važna i za sve druge aspekte razvoja, a ne samo za dječji govorni razvoj, obzirom da se kroz povezivanje priče određuje i djetetova spoznajna sposobnost. Također, autorica Kuvač (2005) navodi kako će se ta sposobnost razvijati kako će dijete odrastati jer nije moguće očekivati da će dijete u dobi od 3 godine imati istu razinu pripovijedanja kao dijete u dobi od 5 godina. Ono što odgojitelj može učinit za dobrobit dječjeg govornog razvoja jest to da djeci što više čita i priča priče upravo zbog toga da dijete može samostalno stvoriti svoju strukturu priče koju je čulo. Priča je važna zbog činjenice da pripovjedač kod pričanja priče itekako utječe na druge. (Velički, 2013), s toga je važan način na koji ćemo djetetu prenijeti priču upravo zbog činjenice da u predškolskoj dobi dijete uči o svijetu oko sebe i kroz ono što čuje. Posebice danas, kada je djeci dostupno sve više medija kroz koje dijete stvara sliku o svijetu, jer to je neizbježno obzirom da živimo u 21. stoljeću, ali zato je važno da dijete za vrijeme boravka u dječjem vrtiću dobije priliku da istražuje i uči na adekvatan način, slušajući, čitajući i pripovijedajući priču.

5.1. Odgojitelj kao pripovjedač i govorni uzor

Odgojitelji imaju važnu ulogu kod poticanja dječjeg govornog razvoja. Djeca u dječjem vrtiću provode većinu svog vremena, pa samim time najviše komuniciraju s odgojiteljima navodi Čudina-Obradović (2008). S obzirom na to, važno je da odgojitelji budu kompetentni za provođenje govorno – komunikacijskih vještina unutar skupine, upravo zbog toga što će na taj način poticati kod djece pravilan razvoj govora. Dolaskom u dječji vrtić proširuje svoje socijalno okruženje, te postupno savladava način na koji će se prilagoditi novim životnim uvjetima (Petrović-Sočo, 1997). U dječjem vrtiću je važna komunikacija na materinskom jeziku, a slijedom prema tome, temelj takve komunikacije je upravo socioemocionalna veza koju gradimo kroz razne aktivnosti (Petrović-Sočo, 1997). Autorica također navodi kako odgojitelj pomaže djeci na razne načine i kroz razne aktivnosti da usvoje jezik te da savladaju vještinu slušanja i govora. Osmišljavanjem kvalitetnih i djeci zanimljivih aktivnosti, odgojitelj će djecu potaknuti da upotrijebi govor kroz različite aktivnosti. Peteh (2018) navodi kako su za razvoj govorne kompetencije kod svakog djeteta potrebni razni sadržaji, govorni oblici te kvalitetni govorni modeli koji su u dječjem vrtiću upravo odgojitelji. Kod osmišljanja i provedbe govorno komunikacijskih aktivnosti unutar skupine, odgojitelj ima zadatak osmisliti kvalitetno okruženje, kako fizičko tako i socijalno te na taj način pridonosi razvoju djetetovog govora (Velički, 2009). U takvom se okruženju svako dijete treba osjećati sigurno i prihvaćeno te prije svega opušteno (Velički, 2014) , a odgojitelj stvara situacije u kojima dijete komunicira i u većim i u manjim skupinama jer na taj način stječe sigurnost i samopouzdanje. Uz sve to, treba voditi računa o tome da sadržaji koje djeci nudimo budu jezično kvalitetni kako bismo na što kvalitetniji način kod djece potaknuli jezični razvoj. Već je spomenuto u ovome radu kako djeca uče kroz igru i istraživanje, te na taj način upoznaju svijet oko sebe. Zbog toga je važno da odgojitelj djecu potiče na usvajanje govora upravo kroz igru i istraživanje. Pri tome odgojitelj treba voditi računa o tome kako je upravo on govorni uzor djetetu, a uz to i voditi računa o tome da stvori okruženje vodeći se željama, interesima i potrebama djece (Velički, 2009).

Neke od aktivnosti koje odgojitelj može ponuditi djeci kako bi se poticao govorni razvoj su: čitanje slikovnica, dramatizacije, igre lutkama, glazbene aktivnosti (Petrović-Sočo, 1997) jer na taj način kod djece potičemo slobodni govor.

Odgojitelj bi za vrijeme svog boravka u odgojno-obrazovnoj skupini i među djecom trebao voditi računa o tome da se izražava pravilno jer dijete upija svaku odgojiteljevu riječ. I na onaj

način na koji čuje odraslu osobu na taj će se način i ono izražavati. Također, verbalna komunikacija između djece i odgojitelja važna je za razvoj djetetova govora kao i za njegovu komunikaciju sa drugim ljudima (Velički, 2009).

Prema Jović (2021) najvažnija uloga koju odgojitelj ima je upravo njegovanje kulture govora i pisanja, a samim time odgojitelj će njegovanjem istoga to prenositi i na djecu. Jović (2021) također navodi i činjenicu da dijete u verbalnu komunikaciju najčešće ulazi slušajući odrasle, a u ovom slučaju to je odgojitelj, s toga je bitno da odgojitelj bude kvalitetan govorni model. Odgojitelji bi također trebali djecu aktivno slušati te im postavljati pitanja ili ponavljati njihove odgovore jer na taj način dijete vidi da je odgojitelju važno ono što on govori, a s druge strane, odgojitelj će ponavljanjem odgovora dati pravilan način izgovaranja riječi djetetu te će kao govorni model potaknuti dijete na pravilan razvoj govora.

6. PRIMJER AKTIVNOSTI POTICANJA GOVORNOG RAZVOJA U VRTIĆU

Nakon proučene razne literature, te nakon upoznavanja s teorijskim djelom teme koju sam obrađivala, sve sam to uklopila u jednu cjelinu te kao istraživački dio ovog rada odradila u vrtiću jednu aktivnost s ciljem poticanja govornog razvoja kod djece, te s ciljem unaprjeđenja dječjeg doživljaja priče. Praktični dio ovog rada odnosio se na dijaloško čitanje slikovnice u mješovitoj skupini djece od 4 godine do polaska u školu. Aktivnost sam provodila u dječjem vrtiću Zeko u Varaždinu, 17. lipnja 2024., a u aktivnosti je sudjelovalo 17 djece.
Za ovu aktivnost odabrala sam poznatu slikovnicu autora Hansa Christiana Andersena, Kraljevna na zrnu graška, a čija je ilustratorica Nikolina Novosel Nežman. Ciljevi provedbe ove aktivnosti bili su: otvorenost djece prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima kroz priču, razvoj govorne komunikacije, slušanja i razumijevanja govora uz upoznavanje novih pojmova, razvoj rane pismenosti te razvoj samostalnog mišljenja i djelovanja kroz isto. Razvojne zadaće iz područja govora, komunikacije, izražavanja i stvaralaštva bile su: razvoj slušanja i razumijevanja govora, razvoj izražajnog govora te izražavanje vlastitih misli i osjećaja, razvoj govornih vještina, razvoj sposobnosti doživljaja literarnih djela te razvoj likovne imaginacije i kreativnosti. Što se tiče tjelesnog i psihomotornog razvoja u aktivnosti sam kod djece poticala razvoj fine motorike (rezanjem škarama, lijepljenjem, crtanjem, radom rukama) te razvoj koncentracije za vrijeme slušanja priče Kraljevna na zrnu graška. U području spoznajnog razvoja kod djece sam poticala razvoj pamćenja (pamtili su tijek priče, događaje, likove..), stjecanje iskustva o uzročno – posljedičnim vezama (shvaćanje radnje priče) te razvoj

operativnog mišljenja koje podrazumijeva uspoređivanje i usvajanje pojmova. Socioemocionalni razvoj u ovoj aktivnosti poticala sam kroz razvoj pozitivnih emocija i stvaranjem opuštajuće atmosfere unutar skupine, razvojem tolerancije i suradništva među djecom na način da svatko ima jednaku priliku pokušati ispričati samostalno svoju priču ili pak izraditi likovni rad sa zadanom temom, ali sve u skladu sa njihovim interesom i željama.

Tijek provedbe aktivnosti

Dolaskom u skupinu pozdravila sam djecu te sam im se predstavila, a obzirom da sam imala krunu na glavi to ih je odmah zadivilo. Ono što me posebice dojmilo je da kada sam rekla da ću im danas pročitati jednu slikovnicu, odmah su me pozvali da dođem sjesti s njima na tepih jer, kako kažu „naša teta nama uvijek tam čita, a sad si ti naša teta pa moraš tu biti ako buš nam čitala". Njihov sam poziv prihvatila, te smo svi zajedno sjeli na tepih. Pokazala sam im fotografiju dvorca, te sam ih pitala znaju li što je to, a dječak L.F. odmah je uzviknuo: „da, pa to ti je dvorac, tam ti živi kraljica". Zatim sam pitala tko su kralj i kraljica, te kako ih oni zamišljaju. Djevojčica M.Š. rekla je da ona kraljicu zamišlja kao „jednu tetu s lijepom kosom, dugom haljinom i puno nakita", a dječak M.Š. rekao je kako on misli da „kraljica ima na glavi krunu jer je ona posebna i hoće da svi znaju da je posebna". Sa strpljenjem i pažnjom slušala sam njihove odgovore i pohvaljivala ih što je njima dalo na važnosti i pokazali su izrazima lica i osmjesima koliko im je to bitno. Po nastavku razgovora pitala sam ih jesu li nekada posjetili neki dvorac, a prije nego li sam dovršila pitanje je djevojčica L.T. ustala i uzviknula „jesam teta, ja sam bila u dvorcu, onome kaj ti ima veliko jezero vani i puno sladoleda za kupiti". Djevojčica E.M. je pak rekla „ja ne volim ići u dvorac, meni su oni strašni jer su jako veliki" na što se jedan dječak nasmijao i rekao da se ne smije bojati jer tamo nema ničeg strašnog, ali može sresti kraljicu. Po završetku ovog zanimljivog razgovora najavila sam im koju ću im slikovnicu pročitati te sam sjela na način da sam ispred njih, a slikovnicu držala tako da djeca mogu vidjeti ilustracije koje se nalaze unutar slikovnice. Za vrijeme čitanja slikovnice u sobi je vladala mirna i ugodna atmosfera, djeca su slušala priču sa velikom pažnjom te su pozorno pratila ilustracije unutar slikovnice. U djelu priče gdje kraljević traži svoju kraljevnu kojom će se vjenčati zamolila sam ih da zatvore oči uz kratke upute da pokušaju zamisliti kako bi ta kraljevna mogla izgledati, gdje će se ona i kraljević upoznati te što misle hoće li se

na kraju vjenčati. Pratila sam ih te vidjela kako su zaista svi zatvorili oči i zamislili se. Djevojčica K.V. nasmijala se tijekom zamišljanja te je po tiho rekla „prekrasna je“. Zatim sam im rekla da mogu otvoriti oči te sam nastavila čitati slikovnicu da čuju kako će priča završiti. Tijekom čitanja na glavi sam imala krunu koju sam samostalno izradila od papira te im je to bilo posebno zanimljivo. Nakon pročitane slikovnice djeci sam, u želji da ih potaknem i na razmišljanje i na komunikaciju, postavila nekoliko pitanja. Prvo sam ih pitala što im se najviše svidjelo, i krenuli su pričati svi u isti glas pa sam ih zamolila da dignu ruku kako bih mogla prozvati jednog po jednog i kako bi svatko mogao reći svoj dojam na glas. Većina je odgovora bila kako im se najviše svidio kraj priče jer je kralj pronašao svoju kraljevnu te jer su se vjenčali. A jedna je djevojčica rekla kako se njoj svidio dio u kojem je nastala oluja zato jer „ja ti volim kad pada kiša znaš teta“. Zatim sam ih pitala koji lik im se najviše svidio, a dječak M.Š. odmah je rekao kako se njemu najviše svidjela kraljevićeva majka jer je stavila kraljevnoj grašak ispod pokrivača i to mu je, kaže, bilo jako smiješno. Djevojčica M.L. je rekla da se njoj najviše svidio kraljević zato što misli da je bio jako dobar. Djevojčica L.F. je rekla da se njoj isto svidio kraljević jer je tražio kraljevnu kojom će se vjenčati i smatra kako je kraljević sigurno bio jako lijep jer „svi kraljevići su lijepi jako i imaju krune na glavi“. Zatim sam ih pitala sjećaju li se tko je kraljeviću bio najveća podrška u njegovoj namjeri, a odgovora se sjetio samo dječak D.T. koji je rekao „mama mu je bila podrška, ona je željela da si kralj nađe ženu“. Na kraju sam ih još pitala može li netko ukratko reći kako priča završava, a odgovor je dala djevojčica M.L. koja je rekla „priča završava tak da se kraljević vjenčal s kraljevnom jer je bila ipak prava kraljevna, a to je njegova mama skužila zbog graška.“

Refleksija o provedenoj aktivnosti

Priču sam djeci ispričala uz korištenje ilustracija u slikovnici koje su oni pozorno pratili. Za vrijeme čitanja mijenjala sam glas, na što su reagirali smjehom te nastavili s interesom slušati priču što mi je bio znak da im je zanimljiv i sam način na koji im čitam. Također, čitanju sam dodala razne geste i mimike, mijenjala položaj tijela, oponašala kraljevićevu mamu stavljajući ruku na bok. Primijetila sam i da im je taj dio bio zanimljiv, te da su priču pratili s velikim interesom upravo zbog toga jer im je bila ispričana na drugačiji način i uz korištenje mimika i gesta te mijenjanjem glasa. Nakon pročitane slikovnice djecu sam poticala na govor i komunikaciju postavljajući im

pitanja, te poticanjem na iznošenje vlastitog mišljenja i doživljaja priče koju su čuli. Također, razgovarali smo o tome je li im se priča svidjela, na što su svi jednoglasno rekli kako im se priča jako svidjela, te da su im se svidjele ilustracije unutar priče. Dala sam im priliku da razvijaju svoje samopouzdanje na način da sam nakon pročitane slikovnice i razgovora pitala želi li netko možda isprobati moju krunu, obzirom da im se svidjela, a nakon toga sam pitala želi li nam netko možda ukratko ispričati priču kroz svoj doživljaj. Javio se dječak D.T. koji je odmah zauzeo položaj, stavio krunu na glavu te okupio prijatelje koji su ga željeli slušati. Pohvalila sam ga te sam pohvalila to što se javio i pokazao želju da samostalno ispriča priču, a pričao je oponašajući mene, pokazujući ilustracije, prepričavajući događaje koje je upamtio, te je čak poput mene i mijenjao glas, a tu je važno spomenuti ono što je u ovom radu više puta navedeno, a to je činjenica da je odgojitelj govorni model i da će dijete uvijek oponašati odraslu osobu odnosno odgojitelja, i s toga je važno da odgojitelj na pravilan i kvalitetan način djeci prenosi priču.

Prije početka same aktivnosti pripremila sam na stolovima *memory* kartice na kojima su bile ilustracije likova i pojava iz priče (grašak, kraljevna, kraljević, oluja, dvorac), na drugom stolu škare, ljepilo, kolaž papir i običan papir, a na trećem stolu bojice i obične bijele papire. Nakon završetka priče i dijaloga, dok je dio djece slušao priču koju im je pričao njihov prijatelj iz skupine D.T., koristeći slikovnicu i moju krunu, ostatak se djece rasporedio po centrima aktivnosti prema vlastitim željama i interesu. Nekoliko djece je crtalo omiljenog lika i scenu iz priče, dio je od kolaž papira izrađivao dvorac, a nekoliko djece je igralo na izmjenično *memory*. Kroz *memory* kartice djeca su razvijala povezivanje i logičko zaključivanje te su imenovali pojmove koje su vidjeli, a na taj su način razvijali i govor te pravilan i jasan izgovor. Djeca koja su crtala i izrađivala radove od kolaž papira na kreativan su način prikazala svoj doživljaj ispričane priče i onoga što su upamtili, odnosno onoga što im se svidjelo. Kada su djeca vrijeme provodila u centrima aktivnosti, obilazila sam ih, razgovarala s njima, pohvaljivala njihova razmišljanja kao i njihove radove, te ih poticala na komunikaciju na način da sam im postavljala pitanja. Pitala sam ih što crtaju, zašto, na koji način će izraditi dvorac, te su davali zanimljive odgovore. Jedna je djevojčica rekla kako iz kolaž papira izrađuje dvorac zato jer želi živjeti u njemu kada naraste pa je sada napravila onakav dvorac u kakvome bi voljela živjeti. Dječak L.F. crtao je scenu oluje jer je tamo kraljević spasio kraljevnu i rekao je kako mu se to jako svidjelo. Nakon što je dječak D.T. ispričao prijateljima priču uz korištenje krune, te pokazujući ilustracije pitala sam ga kako se

osjećao, a on je rekao da se osjećao kao pravi kralj jer je na glavi imao krunu, a na moje pitanje kako se osjećao kada su ga prijatelji slušali dok priča rekao je da se osjećao veselo jer su mu davali pažnju i jer se osjećao kao da je sada on teta jer ga djeca slušaju. Po završetku aktivnosti pohvalila sam svu djecu te im zahvalila na suradnji. Primijetila sam kako zaista nisu bili sramežljivi, te iz onoga što sam barem taj dan vidjela, mislim da im njihove odgojiteljice puno čitaju te da provode puno govorno komunikacijskih vještina s njima jer se za svoju dob zaista lijepo izražavaju, a priču slušaju s velikom razinom koncentracije i pažnje. Također, vidljivo je i to da djeca u toj skupini vole slikovnice, te da su im dostupne svakodnevno, a imaju i poseban kutić za čitanje. Pohvalila sam sve njihove odgovore koje sam dobila, te im rekla da se nadam da će nastaviti čitati i pričati jer im to zaista izvrsno ide, i rekla sam kako je važno koristiti knjige i slikovnice, na što me jedan dječak prekinuo rečenicom „da teta, tak ti i moja mama meni veli, da moramo čitati“.

Cijela aktivnost trajala je oko 35 minuta, a unatoč manjem broju djece u skupini tog dana smatram da je aktivnost bila uspješna. Po odlasku iz skupine djeca su me pozdravila sa osmijehom te rekla neka im dođem čitati ponovno. Smatram da sam im kroz provedenu aktivnost uspjela približiti važnost čitanja i pripovijedanja te vjerujem da će kao skupina nastaviti i dalje provoditi aktivnosti vezane uz govor i komunikaciju s obzirom na činjenicu da su bili zainteresirani za aktivnosti, ali i zbog činjenice da im odgojiteljice svakodnevno čitaju te da ih potiču na pravilan govorni razvoj. Materijale koje sam pripremila ostavila sam u skupini u nadi i želji da će ih i dalje koristiti obzirom na velik interes za provedenu aktivnost.

Fotografijama sam zabilježila neke dijelove aktivnosti koje sam provela u vrtiću pa u nastavku uz opis prilažem fotografije.

Slika 1. „Čitanje slikovnice Kraljevna na zrnu graška“

Opis slike 1.: studentica čita slikovnicu djeci, djeca su na tepihu i pozorno slušaju

Slika 2. : Slikovnicu „čita“ dijete iz skupine – oponašanje čitanja

Opis slike 2.: Dječak D.T. čita prijateljima slikovnicu pokazujući ilustracije uz korištenje poticajnog izvora – krune.

Slika 3.: *memory* kartice sa likovima iz slikovnice

Opis slike 3.: *memory* kartice ponuđene djeci na kojima se nalaze likovi i pojmovi iz slikovnice koja djeci pročitana. Komentar djeteta koje se igralo: „Joj kak su lijepe ove slikice“

Slika 4.: Djevojčice i *memory*

Opis slike 4.: Djevojčice igraju *memory*, povezuju pojmove, imenuju pojmove koje vide.

Slika 5.: Crtež dječaka L.F.

Opis slike 5.: Na fotografiji se nalazi crtež dječaka L.F., a on prikazuje kraljevića u oluji. Komentar djeteta: „To je kraljević kak ide spasiti kraljevnu od nevremena.“

Slika 6.: Crtež djevojčice K.V.

Opis fotografije 6.: Djevojčica K.V. nacrtala je kraljevnu kao omiljeni lik iz priče. Komentar djeteta: „Vidiš teta, tu ti je kraljevna i vesela je jer se bude ženila.

Slika 7.: Likovni rad djevojčice N.S.

Opis fotografije 7.: Fotografija prikazuje likovni rad djevojčice koja je od kolaž papira izradila dvorac.

Slika 8. : Likovni rad djevojčice M.L.

Opis fotografije 8.: Djevojčica je iz kolaž papira izradila svoj dvorac iz mašte.

7. ZAKLJUČAK

Temeljem sve proučene literature i svega pročitanog, zaključujem na kraju ovog rada kako je pripovijedanje i pričanje priča izuzetno važno za dječji govorni razvoj. Priča ima veliku vrijednost u svim aspektima djetetova razvoja, a posebice u govornom razvoju. Roditelji će djeci početi pričati priče već od najranije dobi, čak i odmah po rođenju, a na taj način dijete sluša jezik i usvaja ga. Odgojitelj kao profesionalac i govorni model, također ima veliku ulogu u dječjem razvoju govora, te je zbog toga važno da se odgojitelj usavršava kako bi djeci mogao ponuditi što kvalitetnije aktivnosti iz područja govorno komunikacijskih vještina te na taj način doprinijeti dječjem govornom razvoju. Priča osim što kod djece potiče pravilan govorni razvoj i razvoj komunikacije s ljudima oko sebe, također potiče kod djece i razvoj iz drugih područja kao što su scenska kultura, glazbeni doživljaj, likovno i kreativno stvaralaštvo, razvoj mašte i kritičkog mišljenja. Uvijek je važno polaziti od toga što dijete interesira, koje su njegove potrebe, želje i očekivanja te vodeći se time odabiremo priču koju ćemo djetetu ispričati. Svaka je priča izuzetno vrijedna, važno je samo voditi računa o tome da biramo priče koje su primjerene dobi djece kojoj čitamo, kako bi im pojmovi koje čuju bili što razumljiviji i da ne izgube interes za slušanjem prije završetka priče.

Kada sam provodila aktivnost u vrtiću shvatila sam koliko djeca vole čuti nove stvari i koliko im je u ovoj dobi važno da ih se uključi u aktivnost. Osim što su me pažljivo slušali, pratili ilustracije i odgovarali na pitanja, najviše od svega bilo im je zanimljivo kada im je dječak iz skupine ispričao priču poput mene, ali na svoj način. Kada djecu uključimo u proces čitanja i pričanja priče kod njih će se osim samopouzdanja probuditi i želja za daljnjim pričanjem i pripovijedanjem, što je i cilj priče kao i ovoga rada.

Naposljetku, želim spomenuti kako ću se kao buduća odgojiteljica truditi da u mojoj skupini priča bude uključena u odgojno-obrazovni rad svaki dan, te ću se truditi poticati dječji govorni razvoj pripovijedanjem i pričanjem priče. Čitajući literaturu, shvatila sam koliko je to važno za dobrobit djeteta, a to je ono što je svakom odgojitelju ipak na prvom mjestu – pravilan razvoj i dječja dobrobit.

8. LITERATURA

1. Čudina-Obradović, M. (2008). Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja, Zagreb: Školska knjiga
2. Hranjec, S. (2006). Pregled dječje književnosti, Zagreb*:* Školska knjiga
3. Jović, M. (2021). Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora, Završni rad, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
4. Kuvač-Kraljević, J. (2015). Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama, Čakovec*:* ACT PRINTLAB d.o.o.
5. Matijević, K. (2019). Progovorimo lako – pokaži mi kako, Velika Gorica: Planet Zoe
6. Posokhova, I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje, Buševec*:* Ostvarenje d.o.o.
7. Peteh, M. (2018). Radost igre i stvaranja, Zagreb*:* Alfa d.d.
8. Petrović-Sočo, B. (1997). Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje. Zagreb*:* Alineja
9. Prebeg-Vilke, M. (1991). Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik, Zagreb: Školska knjiga
10. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi – Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi, Zagreb*:* Golden marketing – Tehnička knjiga
11. Slunjski, E. (2019). Izvan okvira 4, Mudrost vođenja: prikaz istraživanja i alati razvoja prakse vođenja, Zagreb: Element d.o.o
12. Turza-Bogdan, T., Cvikić, L. (2023). Dijete, jezik, pismenost, Sveti Ivan Zelina: Tiskara Zelina d.d.
13. Velički,V. (2013). Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru, Zagreb*:* Alfa d.d

MREŽNE STRANICE:

1. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, preuzeto: 13.05.2024.: https://www.enciklopedija.hr/clanak/leksikografski-zavod-miroslav-krleza
2. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020.), Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, preuzeto: 16.05.2024.: https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/3478
3. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću, preuzeto: 28.05.2024.: https://hrcak.srce.hr/file/63969

9. PRILOG – PRIPREMA ZA PROVEDBU AKTIVNOSTI U VRTIĆU

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE PRAKTIČNOG RADA

IZ KOLEGIJA

METODIKA HRVATSKOG JEZIKA I

KNJIŽEVNOSTI

Hans Christian Andersen „Kraljevna na zrnu graška“

Ilustrator: Nikolina Novosel Nežman

IME I PREZIME STUDENTICE: Patricija Kožić

MENTOR: prof. dr. sc. Tamara Turza -Bogdan

VRTIĆ I ODGOJNA SKUPINA: Dječji vrtić „Zeko“ Varaždin,

(dob djece 4-7 godina)

Izvor: autorica ovog rada

CILJ AKTIVNOSTI:

- otvorenost djece prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima kroz priču
- razvoj govorne komunikacije, slušanja i razumijevanja govora uz upoznavanje novih pojmova
- razvoj rane pismenosti
- razvoj samostalnog mišljenja i djelovanja kroz isto

RAZVOJNE ZADAĆE:

GOVOR, KOMUNIKACIJA, IZRAŽAVANJE I STVARALAŠTVO

- razvoj slušanja i razumijevanja govora (*kada razgovaramo s djecom u bilo kojem dijelu aktivnosti - kada su oni sposobni čuti i slušati odgojitelja, razumjeti ga i odgovarati na postavljena pitanja)*
- razvoj izražajnog govora te izražavanje vlastitih misli i osjećaja (*kada prije samog čitanja priče s djecom kratko razgovaramo o njihovim iskustvu slušanja i čitanja priča)*
- razvoj govornih vještina (*uporaba jednostavnih i složenih rečenica, smisleno i jasno prepričavanje, uporaba monologa i dijaloga)*
- razvoj sposobnosti doživljavanja literarnih djela (*slušanjem, gledanjem, sudjelovanjem u interpretaciji djela)*
- *razvoj likovne imaginacije i kreativnosti (likovno izražavanje – crtanje, rezanje, lijepljenje – izrada dvorca od kolaž papira)*

Izvor: autorica ovog rada

SPOZNAJNI RAZVOJ

- razvoj pamćenja (*tijek priče, detalji iz priče)*
- stjecanje iskustva o uzročno – posljedičnim vezama *(shvaćanje radnje i poruke priče)*
- razvoj operativnog mišljenja *(stvaranje pojmova, uspoređivanje)*

SOCIOEMOCIONALNI RAZVOJ I RAZVOJ LIČNOSTI

- razvoj pozitivnih emocionalnih stanja *(ugodno i opušteno ozračje)*
- razvoj dječje kompetencije *(načini na koje će djeca djelovati i poželjno se ponašati u odnosu prema sebi i drugima kod slušanja priče, u razgovoru, u interpretaciji djela, pridržavanju dogovora…)*
- razvoj regulacije emocija *(reagiranje na zahtjeve, poštivanje pravila, odlaganje zadovoljenja svojih želja…)*
- razvoj odnosa sa vršnjacima *(poštovanje, međusobno prihvaćanje, pripadnost, zajedništvo)*
- razvoj tolerancije (*poštovanje tuđih prava, želja i potreba, kompromis, dogovor, rješavanje sukoba mirnim putem)*
- razvoj kooperativnosti (suradništva) u skupnom radu i igri *(prihvaćanje inicijativa i sugestija drugih, planiranje, dogovaranje, vrednovanje i procjena zajedničkih postignuća i uspješnosti) – dogovor oko podjele u aktivnostima (likovne aktivnosti)*

Izvor: autorica ovog rada

OPIS AKTIVNOSTI:

Na početku aktivnosti pokazat ću slike dvorca, kraljevne, kralja. Pitat ću ih znaju li što je to, te tko živi u dvorcu. Nakon što djeca daju odgovore pitat ću ih kako oni zamišljaju kraljeve i kraljice, što im prvo pada na pamet kada netko kaže „kraljica", „kralj", „kruna". Zatim ćemo razgovarati o tome jesu li nekada posjetili neki dvorac, što su tamo vidjeli, koga su sreli. Pitat ću ih jesu li nekada poželjeli biti kraljevi ili kraljice i nositi krune, ako da zašto? Za vrijeme dijaloga pozorno ću slušati njihove odgovore, poticati ih na razmišljanje i pohvaljivati nakon svakog odgovora. Uz to, poticat ću ih na pravilan i jasan izgovor, te ću im davati priliku da iznesu svoje mišljenje i doživljaj. Nakon toga pročitat ću im slikovnicu, a za vrijeme iste pokazivati ću im ilustracije. Za vrijeme čitanja slikovnice, u djelu gdje se spominje kako kraljević traži kraljevnu kojom će se vjenčati, reći ću im neka zatvore oči, te ih pitati: „Možete li zamisliti kako će kraljevna izgledati?", „Pokušajte zamisliti gdje će se ona i kraljević upoznati.". „Što mislite, hoće li se na kraju kraljević i kraljevna zaista vjenčati?" Za veći efekt i kako bih pojačala dječji interes za djelo koje ću čitati, od početka do kraja aktivnosti na glavi ću imati krunu poput kraljevne. Nakon pročitane slikovnice, postavit ću im nekoliko pitanja. Što vam se najviše svidjelo? Koji lik vam se najviše svidio? Zašto? Što je kraljević želio? Koga je tražio? Tko mu je bio podrška u njegovoj namjeri? Što se dogodilo za vrijeme oluje tijekom noći? Kako je kraljevićeva majka provjerila da li je djevojka bila zaista prava kraljevna? Kako priča završava?

Uvod:

Ulaskom u skupinu pozdravit ću djecu i svi ćemo zajedno sjesti na tepih skupine te nakon mojeg predstavljanja započet ćemo razgovor. U uvodnome dijelu imat ćemo kratki motivacijski razgovor vezan uz temu priče, tj. o dvorcima i kraljevima. Na glavi ću nositi krunu kako bi djeci bila zanimljivija i kako bi ih zainteresirala za slikovnicu koju ću im čitati, te kako bi ih motivirala da budu koncentrirani tijekom cijelog čitanja. S obzirom na to da ću na glavi imati krunu, razgovor ću započeti poticajnim pitanjima. Pitat ću ih: „Što ja imam na glavi? ", „Što to predstavlja?", „Jeste li već negdje vidjeli krunu?", „Tko nosi krunu?" „Jeste li vi nekada nosili neku krunu?" „Kada i gdje?"

Glavni dio:

Priču ću im ispričati uz korištenje ilustracija u slikovnici. Uz to, za vrijeme čitanja mijenjat ću glas, te način govora kako bi im priča bila što zanimljivija. U samo čitanje uklopit ću i mimike i geste te na taj način dodatno potaknuti djecu na koncentraciju. Također, djeci ću postaviti razna pitanja, te pažljivo slušati njihove odgovore. Pitanja ću im postavljati u dijelu kada kraljević traži svoju kraljevnu. Pitat ću ih: „Što mislite, hoće li naći svoju kraljevnu?" „Hoće li i ona imati krunu poput mene i kraljevića iz slikovnice?" „Kakvu će odjeću nositi, možete li zamisliti?" Ukoliko netko od djece postavi neko od pitanja koja njih zanimaju rado ću na njih odgovoriti. Dat ću im priliku da iznose svoja mišljenja i viđenje pročitane priče. Poticat ću ih na razvoj govora kao i na razvoj samopouzdanja kod iznošenja vlastitog mišljenja pred drugima. Također, poticat ću ih i na komunikaciju međusobno te im dati priliku da, ukoliko žele, sami ukratko ispričaju kroz svoj doživljaj o čemu se u priči govori. Također, ukoliko netko prepozna poruku ove priče i samostalno ju iznese, pohvalit ću ga.

Završni dio:

U završnom dijelu razgovarat ćemo o tome je li im se sviđala priča i malo ćemo ukratko porazgovarati o likovima i o tome što misle o njihovim osobinama. Kada završimo s tim djelom aktivnosti, djeca će imati priliku likovno izraziti svoje viđenje priče. Dat ću im mogućnost da odaberu žele li crtati bojicama i flomasterima omiljenog lika ili scenu iz priče, ili ipak žele izrađivati dvorce od kolaž papira, lijepljenjem, rezanjem i trganjem kolaž papira. Također, pripremit ću i memory kartice sa slikama likova iz priče, pa će djeca imati mogućnost razvijati logiku i zaključivanje uz korištenje memory kartica. Na memory karticama će se nalaziti fotografije sa pojmovima iz slikovnice, fotografije kraljevića, kraljevne, dvorca, oluje, graška, kočije i vatre, a djeca će trebati pronaći dvije jednake kartice. Na taj način osim što će razvijati logičko zaključivanje i povezivanje, moći će imenovati pojmove koje su vidjeli na ilustracijama. Uz to, ponudit ću im i da uz korištenje moje krune sami pokušaju ispričati priču na svoj način ili kroz svoj doživljaj iste.

Izvor: autorica ovog rada

PROSTORNA ORGANIZACIJA:

Materijalni kontekst:

Aktivnost se odvija na tepihu u centru čitanja. Za vrijeme pričanja bajke koristit ću krunu koja će služiti kao poticajno sredstvo kako bi djecu motivirala da pažljivo i koncentrirano poslušaju priču. Za završnu aktivnost koristit ćemo drvene bojice, flomastere, papire, dječje škare, ljepilo i kolaž papir, te memory kartice koje sam samostalno izradila i plastificirala.

Vremenski kontekst:

Planirano trajanje aktivnosti je između 20 i 30 minuta. Aktivnost ćemo započeti nakon što djecu okupimo na tepihu. Vremenski, planirano trajanje uvodnog dijela je 5 minuta, glavnog dijela – čitanja 5-10 minuta te završnog dijela 15 minuta, ali ako će djeca htjeti ostati duže u aktivnost, vrijeme ćemo produžiti prema potrebama, interesima i željama djeteta. Također, ukoliko netko od djece samostalno i samoinicijativno poželi da u aktivnost uključimo neke dodatne materijale ili požele da aktivnost odradimo uz pomoć nekih drugih materijala (npr. Pastele umjesto bojica..) to ću im omogućiti.

Izvor: autorica ovog rada

ZAHVALA

Hvala mojoj mentorici, prof. dr. sc. Tamari Turza-Bogdan na svim smjernicama i savjetima za vrijeme pisanja ovog rada. Hvala što ste uvijek pronašli vremena za odgovore na sva moja pitanja i što ste me usmjeravali kako bi ovaj rad bio što bolji. Hvala Vam.

Hvala i mojim kolegicama s posla (Ivi, Luciji, Jasminki) te ravnateljici gđici. Brankici Vidrač što su me tijekom cijelog studiranja motivirale i bile moja velika podrška. Hvala što ste mi uskakale sa smjenama uvijek kad sam trebala ići na ispit i hvala što ste vjerovale u mene. Posebno hvala kolegicama Kristini i Anamariji, koje su često zajedno sa mnom izrađivale razne materijale potrebne za fakultet, davale mi ideje, motivirale me i pomagale da lakše položim određeni kolegij te što mi niste dale da odustanem u onim "težim" danima kada sam mislila da možda trebam. Hvala Vam.

Na posljetku, najveća i najposebnija zahvala ide onima bez kojih danas ne bih bila tu gdje jesam - mojim roditeljima. Hvala mama i tata, jer ste vjerovali u mene kad ni ja nisam vjerovala u sebe, hvala što ste uvijek bili moja podrška i vjetar u leđa. Ovu diplomu posvećujem vama, jer ste vjerovali u moje snove i pomogli mi da ih ostvarim. Hvala Vam. No ipak, moja najveća životna diploma ste vi. Uspjela sam zbog vas!

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Patricija Kožić, izjavljujem da sam samostalno izradila i napisala završni rad pod nazivom „Pripovijedanje i pričanje priča kao poticaj za razvoj govora.“ Vlastoručnim potpisom potvrđujem izjavu o samostalnoj izradi završnog rada.

Patricija Kožić

_____